

Саветодавна комисија за људска права

ТСС зграда Д-12, седиште мисије УНМИК-а, Приштина, Косово, електронска пошта hrar-unmik@un.org, телефон +381 (0)38 504 604 локал 5182

МИШЉЕЊЕ

Датум усвајања: 26. јун 2014. године

Предмети бр. 291/09, 292/09 и 296/09

Љ. В., М. Ђ. и Д. С.

против

УНМИК-а

Саветодавна комисија за људска права, на заседању одржаном 26. јуна 2014. године, уз присуство следећих чланова:

Марека Новицког, председавајућег
Кристин Чинкин
Франсоаз Тулкенс

Уз помоћ

Андреја Антонова, извршног службеника

Узевши у обзир изнад поменућу жалбу, уложену сагласно члану 1.2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12, од 23. марта 2006. године о оснивању Саветодавне комисије за људска права,

Након већања, обављеног такође и електронским путем, у складу са правилом 13 § 2 свог Пословника, доноси следеће закључке и препоруке:

I. ПОСТУПАК ПРЕД КОМИСИЈОМ

1. Жалбе Л. В. (предмет бр. 291/09) и М. Ђ. (предмет бр. 292/09) уложене су 24. априла 2009. и уписане су 15. маја 2009. године. Жалба Д. С. (предмет бр. 296/09) уложена је 29. маја 2009. и уписана је 2. јуна 2009. године.
2. Дана 23. децембра 2009. године, Комисија је затражила од жалиоца у предмету бр. 292/09 да достави додатне информације. Није добијен никакав одговор.
3. Дана 9. септембра 2010. године, Комисија је одлучила да споји предмет бр. 291/09 са предметом бр. 292/09, сходно правилу 20 свог Пословника.

4. Дана 29. септембра 2010. године, Комисија је затражила додатне информације од жалиоца у предмету бр. 296/09. Није примљен никакав одговор.
5. Дана 6. октобра 2010. године, Комисија је доставила захтев за додатне информације жалиоцима у предметима бр. 291/09 и 292/09. Дана 24. новембра 2010. године, Комисија је поновила свој захтев за додатне информације жалиоцу у предмету бр. 292/09. Међутим, није примљен никакав одговор.
6. Дана 4. марта 2011. године, Комисија је затражила од Специјалног представника Генералног секретара (СПГС)¹ да УНМИК достави примедбе о подацима објављеним у медијима, које могу имати неког утицаја на предмет. СПГС је доставио УНМИК-ов одговор 24. марта 2011. године.
7. Дана 19. априла 2011. године, Комисија је проследила предмете бр. 291/09 и 292/09 и предмет бр. 296/09 СПГС-у како би добила примедбе УНМИК-а на њихову прихватљивост.
8. Дана 31. маја 2011. године, СПГС је доставио УНМИК-ов одговор у вези са предметима бр. 291/09 и 292/09. Дана 29. јула 2011. године, СПГС је доставио УНМИК-ов одговор у вези са предметом бр. 296/09.
9. Дана 16. децембра 2011. године, Комисија је прогласила предмет бр. 296/09 прихватљивим. Дана 19. децембра 2011. године, Комисија је проследила своју одлуку СПГС-у и затражила примедбе УНМИК-а на меритум жалбе, као и примерке свих полицијских, форензичких и других истражних списа на које се УНМИК ослањао при припреми свог одговора. Дана 5. марта 2012. године, СПГС је доставио УНМИК-ов одговор у вези са предметом бр. 296/09.
10. Дана 26. септембра 2012. године, Комисија је прогласила предмете бр. 291/09 и 292/09 прихватљивим. Дана 15. октобра 2012. године, Комисија је проследила своју одлуку СПГС-у и затражила примедбе УНМИК-а на меритум жалби, као и примерке свих полицијских, форензичких и других истражних списа на које се УНМИК ослањао при припреми свог одговора.
11. Након што је Комисија послала упите, дана 4. октобра 2012. године, УНМИК је затражио од Одељења за архивске послове и регистраторски материјал (АРМС) у седишту Уједињених нација (УН) у Њујорку да пронађе и врати УНМИК-у одређени број истражних списа у вези са жалбама уложеним ХРАП-у.
12. Дана 14. децембра 2012. године, УНМИК је добио тражене истражне списе из седишта УН-а у Њујорку. Дана 17. децембра 2012. године, УНМИК је доставио Комисији те документе, укључујући списе који се односе на ове жалбе.
13. Дана 22. априла 2014. године, Комисија је одлучила да споји три жалбе сходно правилу 20 свог Пословника.

¹Списак скраћеница и акронима садржаних у тексту дат је Прилогу.

14. Дана 23. априла 2014. године, Комисија је СПГС-у проследила своју одлуку да споји предмете и затражила је од УНМИК-а да достави примедбе на меритум ова три предмета и у погледу одлуке о спајању. Дана 20. маја 2014. године, СПГС је доставио УНМИК-ов одговор.
15. Дана 2. јуна 2014. године, Комисија је од УНМИК-а затражила да потврди да се достављање списка у вези са предметом може сматрати коначним. Дана 6. јуна 2014. године, СПГС је доставио УНМИК-ов одговор.
16. Дана 4. јуна 2014. године, Комисија је затражила додатна разјашњења од ЕУЛЕКС-а, који је доставио одговор 5. јуна 2014. године.

II. ЧИЊЕНИЦЕ

A. Општи преглед догађаја²

17. Предметни догађаји су се одиграли на територији Косова након успостављања Привремене управе мисије Уједињених нација на Косову (УНМИК), јуна 1999. године.
18. Оружани сукоб током 1998. и 1999. године између српских снага с једне стране и Ослободилачке војске Косова (ОВК) и других оружаних групација косовских Албанаца с друге стране добро је документован. Након неуспеха међународних напора за решавање сукоба, 23. марта 1999. године, Генерални секретар Северно-атлантског споразумног савеза („НАТО“) објавио је почетак ваздушних напада на Савезну Републику Југославију (СРЈ). Ваздушни напади су почели 24. марта 1999. године, а окончани су 8. јуна 1999. године, када је СРЈ пристала да повуче своје снаге са Косова. Дана 9. јуна 1999. године, Међународне безбедносне снаге (КФОР), СРЈ и Република Србија потписале су „војно-технички споразум“ у ком су се сагласиле о повлачењу СРЈ са Косова и присуству међународних безбедносних снага након доношења одговарајуће резолуције Савета безбедности УН-а.
19. Дана 10. јуна 1999. године, Савет безбедности УН-а усвојио је Резолуцију 1244 (1999). Поступајући сходно Поглављу VII Повеље УН-а, Савет безбедности УН-а одлучио је да распореди међународне безбедносне снаге и цивилне представнике – КФОР, односно УНМИК – на територију Косова. Сходно Резолуцији Савета безбедности 1244 (1999), УН-у је дата пуна законодавна и извршна власт за привремену управу на Косову, укључујући спровођење правде. КФОР је имао задатак да успостави „безбедну средину у којој избегла и расељена лица могу безбедно да се врате кући“ и привремено обезбеди „јавни ред и мир“ све док међународни цивилни представници не буду могли да преузму одговорност за овај задатак. УНМИК се састојао из четири главне

²Списи на које се Комисија позива при навођењу овог општег прегледа догађаја су следећи: ОЕБС, „Како виђено, тако речено“, 1. том (октобар 1998 – јун 1999.) и 2. том (14. јун – 31. октобар 1999.); тромесечни извештаји Генералног секретара УН-а о Привременој управи мисије Уједињених нација на Косову; Годишњи извештаји полиције УНМИК-а (2000, 2001.); Фонд за хуманитарно право „Отмице и нестанци не-Албанаца на Косову“ (2001.); Фонд за хуманитарно право „Косовска књига памћења“ (<http://www.kosovomemorybook.org>); УНМИК-ова канцеларија за нестала лица и судску медицину, Извештај о активностима 2002-2004; Европски суд за људска права, *Бехрами и Бехрами против Француске и Сарамати против Француске, Немачке и Норвешке*, бр. 71412/01 и 78166/01, одлука од 2. маја 2007; Међународна комисија за нестала лица, „Ситуација на Косову: попис“ (2010.); подаци које је издао Високи комесар Уједињених нација за избеглице (доступни на адреси www.unhcr.org) и Међународни комитет Црвеног крста (доступни на адреси <http://familylinks.icrc.org/kosovo/en>).

компоненте или стуба којима су руководиле Уједињене нације (цивилна управа), Високи комесар Уједињених нација за избеглице (хуманитарна помоћ, која је постепено окончана јуна 2000. године), ОЕБС (успостављање институција) и ЕУ (реконструкција и привредни развој). Сваки стуб је био под управом СПГС-а. Резолуцијом Савета безбедности УН-а 1244 (1999) УНМИК је овлашћен да „унапреди и штити људска права“ на Косову у складу са међународно признатим стандардима у погледу људских права.

20. Процене у погледу утицаја сукоба на расељавање популације косовских Албанаца крећу се од приближно 800.000 до 1,45 милиона. Након усвајања Резолуције 1244 (1999), већина косовских Албанаца који су побегли или били насилно избачени из својих кућа током сукоба од стране српских снага вратила се на Косово.
21. У међувремену, припадници неалбанске заједнице – углавном, али не само, Срби, Роми и словенски муслимани, као и косовски Албанци за које се сумња да су сарађивали са српским властима – постали су мета распрострањених напада од стране наоружаних групација косовских Албанаца. Тренутне процене у вези са бројем расељених косовских Срба крећу се између 200.000 и 210.000. Док је већина косовских Срба и другог неалбанског становништва побегла у ужу Србију и суседне земље, они који су остали постали су жртве системских убистава, отмица, насумичног притварања, сексуалног и родног насиља, пребијања и злостављања.
22. Иако постоји спор око бројки, процењује се да је више од 15.000 лица усмрћено или нестало током и одмах након косовског сукоба (1998-2000. године). Више од 3000 етничких Албанаца и око 800 Срба, Рома и чланова других мањинских заједница нестало је током овог периода. Пронађено је више од половине несталих лица и њихови посмртни остаци идентификовани су до краја 2010. године, док се од октобра 2012. године 1766 лица и даље води као нестало код Међународног комитета Црвеног крста (МКЦК).
23. Од јула 1999. године, у склопу напора да се на Косово врати спровођење закона у оквиру владавине права, СПГС је затражио од држава чланица УН-а да подрже постављање 4718 чланова међународне полиције као цивилне компоненте УНМИК-а. Задатак полиције УНМИК-а био је да саветује КФОР у вези са полицијским питањима док полиција не добије довољан број чланова да преузме пуну одговорност за спровођење закона и да ради на развоју косовске полицијске службе. До септембра 1999. године, приближно 1100 међународних полицајаца распоређено је у УНМИК-у.
24. Распоређивање полиције УНМИК-а углавном је завршено до децембра 2000. године, са 4400 чланова особља из 53 земље, и УНМИК је преузео примарну одговорност за спровођење закона у свим крајевима Косова осим у Митровици. Према годишњем извештају полиције УНМИК-а из 2000. године, њој је пријављено 351 киднаповање, 675 убистава и 115 силовања у периоду од јуна 1999. до децембра 2000. године.
25. Услед колапса управљања правдом на Косову, УНМИК је јуна 1999. године успоставио ванредан правосудни систем. Он се састојао од ограниченог броја домаћих судија и тужилаца и функционисао је све до почетка рада редовног правосудног система, јануара 2000. године. Фебруара 2000. године, УНМИК је одобрио именовање међународних судија и тужилаца, најпре у области Митровице, а касније широм

Косова, да би ојачао домаћи правосудни систем и гарантовао његову непристрасност. Од октобра 2002. године, домаћи правосудни систем састојао се од 24 међународних и 341 домаћег судије и тужиоца. Јануара 2003. године, Генерални секретар УН-а, при подношењу извештаја Савету безбедности о спровођењу Резолуције 1244 (1999) констатовао је да систем полиције и правосуђа на Косову у то време „добро функционише“ и да је „одржив“.

26. Јула 1999. године, Генерални секретар УН-а изјавио је у извештају Савету безбедности да УНМИК већ сматра да је питање несталих лица посебно акутан проблем у погледу људских права на Косову. Новембра 1999. године, при полицији УНМИК-а је основана Јединица за нестала лица (ЈНЛ), која је била задужена за истраживање могуће локације несталих лица и/или гробних места. ЈНЛ, заједно са Централном јединицом за кривичну истрагу (ЦЈКИ) полиције УНМИК-а, а касније наменска Јединица за истрагу ратних злочина (ЈИРЗ), била је одговорна за кривичне аспекте предмета несталих лица на Косову. Маја 2000. године, успостављена је Комисија за проналажење и идентификацију жртава (КПИЖ), којом председава УНМИК, ради проналажења, идентификације и предавања посмртних остатака. Од јуна 2002. године новооснована Канцеларија за нестала лица и судску медицину (КНЛСМ) при УНМИК-овом Одељењу правде (ОП) постала је једини орган који је овлашћен да утврди где се налазе нестала лица, идентификује њихове посмртне остатке и врати их њиховим породицама. Почевши од 2001. године, на основу МоР између УНМИК-а и Међународне комисије за нестала лица (МКНЛ) са седиштем у Сарајеву, допуњеног додатним споразумом из 2003. године, МКНЛ је спроводио идентификацију посмртних остатака путем ДНК анализе.
27. Дана 9. децембра 2008. године, одговорности УНМИК-а у области полиције и правосуђа на Косову су престале, а Мисија владавине права Европске уније на Косову (ЕУЛЕКС) преузела је пуну оперативну контролу у области владавине права, након саопштења председника Савета безбедности Уједињених нација, 26. новембра 2008. године (S/PRST/2008/44), којим се поздравља даље ангажовање Европске уније на Косову.
28. Истог дана, УНМИК и ЕУЛЕКС су потписали споразум о модалитетима и правима и обавезама које проистичу из преноса УНМИК-ових предмета ЕУЛЕКС-у и повезаних списа који се тичу истрага, оптужница и других активности које су у току, а које су предузели УНМИК-ови међународни тужиоци. Убрзо након тога, потписани су слични споразуми у вези са списима којима су се бавиле међународне судије и полиција УНМИК-а. Сви споразуми су обавезивали ЕУЛЕКС да УНМИК-у пружи приступ документима који се односе на активности које су УНМИК-ови органи претходно предузели. Између 9. децембра 2008. и 30. марта 2009. године, сви списи кривичних предмета које су поседовали УНМИК-ов ОП и полиција УНМИК-а требало је да буду предати ЕУЛЕКС-у.
- В. Околности које се тичу отмице и вероватног убиства М. В. и отмице и убиства М. Ђ. и Д. С.**
29. Први жалилац (предмет бр. 291/09) отац је особе М. В. Други жалилац (предмет бр. 292/09) супруга је особе М. Ђ. Трећи жалилац (предмет бр. 296/09) супруга је особе Д. С.

30. Жалиоци наводе да су М. В, М. Ђ. и Д. С. нестали 22. јуна 1999. године у области Липљана. Жалиоци у предметима бр. 291/09 и 292/09 наводе да су „непозната лица одвела“ М. В. и М. Ђ, на путу између Рабовца и Липљана, и да се од тада уопште „нису чули са њима“. Они су пријавили отмицу КФОР-у и УНМИК-у; међутим, нису добили „никакав одговор“.
31. Жалилац у предмету бр. 296/09 наводи да је 22. јуна 1999. године Д. С. изашао са посла и у 15.00 часова је кренуо у Липљан до сестрине куће да узме своје возило. Два сата касније, изашао је из сестрине куће и од тада више није виђен жив. Жалилац је пријавила отмицу КФОР-у, УНМИК-у, „полицији“ и „свим осталим организацијама“. Она наводи да породица познаје „убице које су починиле злочин“.
32. Имена М. В, М. Ђ. и Д. С. налазе се у бази података коју је саставио КНЛСМ³ и у МКНЛ-овој бази података на мрежи. У ставци у МКНЛ-овој бази података, у погледу М. В, у релевантним пољима стоји: „прикупљен довољан број референтних узорака“ и „ЕУЛЕКС је доставио податке о овом несталом лицу овлашћеној институцији 26. октобра 2010. године. Да бисте добили додатне информације, обратите се седишту ЕУЛЕКС-а на Косову“. У ставкама у МКНЛ-овој бази података, у погледу М. Ђ. и Д. С, у релевантним пољима стоји: „прикупљен довољан број референтних узорака“ и „ЕУЛЕКС је доставио податке о овом несталом лицу овлашћеној институцији 28. септембра 2010. године. Да бисте добили додатне информације, обратите се седишту ЕУЛЕКС-а на Косову“⁴.

В. Истрага

33. У погледу овог предмета, Комисија је од УНМИК-а добила истражне документе који су се претходно налазили код УНМИК-овог КНЛСМ-а, полиције УНМИК-а (ЈНЛ и ЈИРЗ) и ЕУЛЕКС-овог ЈИРЗ-а.
34. У вези са достављањем података садржаних у списима, Комисија подсећа да су истражни списи стављени на располагање Комисији ради разматрања уз обавезу чувања поверљивости података. У том погледу, Комисија мора појаснити да, иако њена процена овог предмета проистиче из детаљног разматрања доступне документације, објављује се само ограничен број информација из ње. Стога је у следећим пасусима наведен преглед релевантних истражних корака које су предузели истражни органи.
35. Из истражног списка се види да је полиција УНМИК-а истражила отмицу М. В. М. Ђ. и Д. С. под бр. ЈНЛ-овог предметног списка 1999-000107, ЈНЛ-ова истрага бр. #0348/ИНВ/04, ЈИРЗ-ови предметни списи бр. 2000-00123 и 2005/00076.

³База података КНЛСМ-а није отворена за јавност. Комисија ју је прегледала у вези са овим случајем 24. јуна 2014. године.

⁴База података МКНЛ-а је доступна на адреси: http://www.ic-mp.org/fdmsweb/index.php?w=mp_details&l=en (прегледано 24. јуна 2014).

Почетне истражне активности (1999-2002)

36. Из истражног списка се види да је ЈНЛ отворио досије о несталим лицима у погледу М. В, М. Ђ. и Д. С. у неком тренутку током 1999. године, под бројем предметног списка 1999-000107.
37. У досијеу се налазе штампани изводи обавештајних порука сачињених 28. марта 2000. године, који садрже податке о томе да су М. В. и М. Ђ. отети 17. јуна 1999. године на путу између Рабовца и Липљана. Они су путовали у возилу М. В, марке „Застава 750, жуте боје“, и отмица је пријављена КФОР-у.
38. У меморандуму датираним на 18. август 2000. године, особа задужена за управљање подацима из базе података УНМИК-овог ЈНЛ-а затражила је од полицијске станице у Липљану да достави копију почетног извештаја о отмици М. В, М. Ђ. и Д. С, као и анте-мортем податке о несталим лицима и информације о локацији чланова њихових породица како би од њих прикупили потпуне анте-мортем податке. У ставкама ЈНЛ-овог Извештаја о наставку случаја, који се конкретно тиче М. Ђ, наводи се да је додатне информације, укључујући датум рођења несталим лица и број регистарских таблица возила у коме се возио, доставила његова кћерка 17. новембра 2000. године; да је извештај од 16 страна (не налази се у спису достављеном Комисији) доставио ОЕБС 15. новембра 2011. године; и да су анте-мортем подаци у погледу Д. С. и М. В. добијени од МКЦК-а у периоду између 4. и 12. априла 2002. године.
39. Из списка се такође види да је, након што је Окружно тужилаштво у Пећи примило кривичну пријаву (копија кривичне пријаве се не налази у спису достављеном Комисији), УНМИК-ов ЈИРЗ отворио кривичну истрагу под бр. предметног списка 2000/00123. Списак садржи писмо председника Окружног суда у Пећи, датирано на 21. фебруар 2002. године, којим се Окружном јавном тужилаштву у Пећи прослеђује на разматрање седам предметних списка, међу којима је и списак уписан под бр. 123/2000. Међутим, у истражном списку се не налази ниједан документ у погледу овог предмета.

Извештаји о затворима ОВК и трговини људским органима (2000-2003)

40. Списак садржи документ „Координационог центра Савезне републике Југославије и Републике Србије за Косово и Метохију“, без датума, у коме се налази списак имена особа које су наводно одговорне за организовање и извршавање убистава, отмица, уништавања имовине и других кривичних дела почињених против Срба и осталих особа неалбанске националности на Косову. У овом документу се наводи да је г. А. Т. из села Доње Гадимље у општини Липљан „учествовао у отмици [М. В. и М. Ђ.]“.
41. Списак такође садржи меморандум, датираним на 20. април 2000. године, са захтевом шефа Информативног центра полиције УНМИК-а упућеним Регионалном команданту полиције УНМИК-а у Митровици, у чијем пољу „Предмет“ стоји „Концентрациони логори“. У меморандуму се тражи да полиција УНМИК-а у Митровици предузме активности у погледу „дипломатског захтева за посебан приступ ваших полицијских додељених за истрагу, због осетљивости ситуације“. У одговору на горенаведени захтев, у списку се такође налази меморандум, датираним на 27. април 2000. године, који је Обавештајна служба Регионалног штаба полиције УНМИК-а у Митровици упутила шефу Информативног центра, и том приликом му је проследила извештај под називом

„Затвори ОВК на територији аутономне покрајине Косово и Метохија и Републике Албаније“. Извештај садржи списак од 111 тајних затвора ОВК, укључујући њихове тачне локације широм Косова и северног дела Албаније. У погледу неких затвора, у извештају се такође наводе припадници ОВК који су наводно били задужени за њихов рад, као и имена лица која су тамо држана. У погледу предмета о коме је овде реч, у извештају се наводи да су отети Срби из Липљана, међу којима М. В, М. Ђ. и остали, били држани у затвору у „насељу Рачак, у општини Штимље“. У извештају стоји да је А. Т. из села Доње Гадимље (иста особа наведена изнад) отео М. В. и М. Ђ.

42. Спис такође садржи интерни меморандум, датиран на 5. фебруар 2001. године, који је Главни информативни центар УНМИК-а упутио помоћнику директора за истраге, у коме се наводи да је „наводно присуство илегалних затвора на Косову, за које се претпоставља да су њима руководили припадници такозване ОВК“, било једна од главних тема на дневном реду састанка Удружене комисије за имплементацију војно-техничког споразума (видети изнад, § 18). Српска делегација у склопу Удружене комисије за имплементацију предала је списак илегалних затвора УНМИК-овом помоћнику директора за истраге, а затим га је он даље проследио „регионалним штабовима“, са захтевом да истраже та места и да га обавештавају о томе сваке седмице. Упркос „огромном“ обиму посла, регионални штабови су „дали све од себе“ и „дошли до неколико резултата истраге“. Пошто су наводи о илегалним затворима били углавном „засновани на гласинама“, УНМИК је затражио детаљније информације од српске делегације, која их је доставила након неколико месеци у погледу два затвора. У меморандуму се затим наводи да је и даље постојао проблем у вези са тим „коме ће се доделити задатак да истражи ову ствар. Изгледа да нема сумње да то мора да буде један од будућих приоритета у раду полиције УНМИК-а пошто је ово питање већ разматрано и на политичком нивоу, па се стога захтева хитно решење“. У меморандуму се наводи да су резултати „два примера истраге“ у поступку прослеђивања; међутим, у истражном спису који је достављен Комисији не налазе се додатна документа.
43. Међу истражним списима налази се документ из октобра 2003. године, који је саставио УНМИК-ов ОП за МКТЈ, у коме се даје сажетак података у вези са сумњом на умешаност ОВК у круг трговине људима између Косова и Албаније, у циљу принудне проституције и трговине људским органима. Како се наводи у овом документу, М. В, Д. С. и М. Ђ. били су међу „заробљеницима“ који су с тим циљем одведени у Албанију и држани у затвору у северној Албанији, јула или почетком августа 1999. године.
44. Спис не садржи додатну документацију по питању овог случаја. Колико је Комисији познато, МКТЈ није покренуо никакве релевантне оптужнице. Међутим, у пролеће 2011. године, након што је Савет Европе издао извештај „*Нечовечно поступање према људима и илегална трговина људским органима на Косову*“, основана је Оперативна група за специјалне истраге ЕУ са задатком да истражи, између осталог, наводе који се тичу трговине људским органима.

Ексхумација неидентификованих тела у Приштини (2003)

45. Према наводима из докумената УНМИК-а и ЕУЛЕКС-овог КНЛСМ-а, посмртни остаци неколико неидентификованих лица, између осталог и особа које су касније

идентификоване као М. В, М. Ђ. и Д. С, пронађени су на гробљу Драгодан у Приштини, јуна 2003. године.

46. Спис садржи извештаје са обдукција које је извршио КНЈСМ 4. децембра 2003. године на посмртним остацима три неидентификована лица, означеним МКТЈ-евим бројевима УКА60/007ВР, УКА60/009ВР и УКА60/010ВР, тим редоследом. Према речима патолога, посмртни остаци су у великој мери били непотпуни и из тог разлога узрок смрти три непознате особе није могао бити утврђен.

ЈНЛ-ова истрага #0348/ИНВ/04; Идентификација и предавање посмртних остатака Д. С. (април-новембар 2004)

47. У периоду између 13. априла и 17. априла 2004. године, УНМИК-ов ЈНЛ спровео је анте-мортем истрагу, #0348/ИНВ/04, у вези са отмицом М. В, М. Ђ. и Д. С. У пољу „Сажетак података добијених у циљу покретања истраге“, у извештају о анте-мортем истрази који носи унакрсну референцу на ЈНЛ-ов предметни спис бр. 1999-000107, наводи се да су М. В, М. Ђ. и Д. С. нестали 22. јуна 1999. године и да их је, на основу података из ЈНЛ-овог списка, вероватно „зауставио ОВК и одвео их на непознато место у заточеништво“. У извештају се наводи да је КФОР спровео неке истраге у вези са случајем и да су у спису присутне „неке информације које се тичу могућих починилаца“. У извештају такође стоји да су 10. априла 2004. године истражитељи УНМИК-а узели изјаву од сведока, локалног члана особља УНМИК-а. Истражитељи су закључили да нема података о томе где се налазе нестале особе и да предмет треба да остане на чекању.
48. Дана 16. априла 2004. године, УНМИК-ов ЈНЛ је упутио меморандум ЦЈКИ-ју и проследио две изјаве горепоменутог сведока. У меморандуму се наводи да је у ЈНЛ-овом спису „споменуто име једног од могућих починилаца“ и да ће, уколико буде затражено, „овај податак бити прослеђен ЦЈКИ-ју“. Међутим, у ЈНЛ-овом спису се налази само једна изјава сведока која је достављена Комисији. У тој изјави, сведок је изјавио да је 22. јуна 1999. године, датума када су отети М. В, М. Ђ. и Д. С, он радио код војне полиције британског КФОР-а. Два дана након отмице, сестра и рођак једне од „киднапованих“ особа (дато је само презиме рођака) отишли су у полицијску станицу у којој је он радио и пријавили су да су добили информацију да су М. В, М. Ђ. и Д. С. затворени у кући поред „полицијске станице ОВК“, у такозваној „ромској области“, на путу Липљан–Рабовце. На њихов захтев, сестра једног од отетих лица отишла је са војницима КФОР-а да им покаже тачну локацију наводног затвора. Она је затим враћена у полицијску станицу, а војници КФОР-а су са сведоком отишли у конвоју од шест или седам возила до наводног „затвора у кући“. Војници су провалили у кућу и пронашли цигарете које су још увек гореле у пепељари као и неке сламнате вреће на којима су спавале вероватно три или четири особе. Војници КФОР-а су схватили да су стигли прекасно и, након што су вратили сведока у полицијску станицу, наставили су потрагу по околним кућама и пољима у периоду од најмање два сата, али без резултата. Сведок је изјавио да му је један водник рекао да су претражили све куће у тој области осим зграде која је коришћена као „полицијска станица ОВК“. Водник је мислио да су тамо држани затвореници; међутим, није им било дозвољено да претраже ту зграду. Сведок је затим изјавио да су га, два дана пре отмице, војници КФОР-а „грешком“ одвели у „ту полицијску станицу ОВК“ и да је он спреман да именује особе које је тамо видео а које су, у тренутку давања изјаве, углавном радиле као

„службеници КПС-а“. Сведок је такође изјавио да је накнадно чуо да су три нестале особе погубљене и сахрањене близу „полицијске станице ОВК“ у Липљану. Међутим, ова информација је била заснована на гласинама које он није могао да потврди.

49. У спису су садржани документи КНЛСМ-а, укључујући уверење о идентификацији и уверење о потврди идентитета, у којима се наводи да су посмртни остаци Д. С. (предмет ЈНЛ-а бр. 1999/00107 и МКТЈ-а бр. УКА 60/008ВР) пронађени 16. јуна 1999. године на гробљу Драгодан у Приштини и идентификовани 22. октобра 2004. године путем ДНК анализе. Дана 8. новембра 2004. године, посмртни остаци Д. С. предати су његовој породици.

ЈИРЗ-ови предмети бр. 2000-00123 и 2005-00076 (октобар 2007. године)

50. Истражни спис такође садржи документа УНМИК-овог ЈИРЗ-а у погледу предмета М. В, М. Ђ. и Д. С, уписаних као ЈИРЗ-ов предмет бр. 2000-00123, као и предмет бр. 2005-00076.

51. Спис садржи штампани извод из ЈИРЗ-ове базе података, сачињен 2. октобра 2007. године, са Извештајем о предмету који се конкретно односи на отмицу Д. С, уписаног под бр. предметног списка 2005-00076. У пољу извештаја „Сажетак“ стоји да је жртва возила своју „Заставу Југо Корал“, црвене боје, регистарских таблица PR 607-55, у повратку са посла, када га је зауставила наоружана група са ознакама ОВК. Он је отет и одведен је у непознатом правцу. У извештају такође стоји да је случај био повезан са предметним списом бр. 2000-00123 и да је отворен након што је брат Д. С. поднео кривичну пријаву. У кривичној пријави, која се такође налази у спису, наводи се да је отмица била пријављена КФОР-у истог дана и да оштећеној страни „није дата никаква могућност да добије било какве информације о корацима и мерама предузетим у циљу проналажења отете особе или починилаца“. У ЈИРЗ-овом сродном Извештају о анализи случаја, датираном на 4. октобар 2007. године, у пољу „Препорука/мишљење истражитеља“ наводи се да је „случај пријављен као кривично дело отмице. Међутим, постоји мањак информација у погледу случаја. Нема сведока, доказа нити елемената помоћу којих би се идентификовали починиоци, чак није позната ни тачна локација предметног догађаја. Потребно је још додатних информација да би се истрага спровела на адекватан начин“.

52. Спис такође садржи штампани извод из ЈИРЗ-ове базе података, сачињен 22. октобра 2007. године, са Извештајем о предмету, овог пута у вези са предметним списом бр. 2000-00123 који садржи унакрсну референцу на ЈНЛ-ов спис бр. 1999-00107. У пољу извештаја „Истражитељ“ наводи се: „Недостају списи“, а у пољу извештаја „Сажетак“ стоји: „ЈНЛ је затражио информације о несталом лицу. У ЦЈКИ-јевој бази података нема ставки о датуму. Нови унос података извршен 21. фебруара 2006. године, са референцом на анте-мортем истрагу 0348/ИНВ/04“. У наставку је дат сажетак околности везаних за отмицу М. В, М. Ђ. и Д. С, које су познате из ЈНЛ-овог списка.

53. Дана 18. јула 2009. године, тужилац ЕУЛЕКС-овог специјалног тужилаштва Републике Косово (СТРК) издао је захтев за спровођење истраге у погледу предмета полиције УНМИК-а бр. 2000-00123, који се тиче наводне отмице М. В, М. Ђ. и Д. С. У захтеву стоји да, према информацијама које је 2007. године доставио МКЦК, Д. С. није више био наведен као нестало лице, док су се М. В. и М. Ђ. и даље водили као нестали.

Такође је достављена једна изјава сведока, у којој су се налазили докази који су се углавном заснивали на „гласинама“. У захтеву је такође било напоменуто да постоје сличности између тог случаја и случаја забележеног под бр. 2005-00076. Према речима тужиоца, једина разлика између два случаја била је разлика од једне године у наведеном датуму рођења Д. С, тако да је „постојала могућност да је исти инцидент истраживан под два различита предметна броја“.

Идентификација посмртних остатака М. Ђ. и М. В (2007-2012)

54. У погледу М. Ђ, истражни спис садржи упоредну табелу, датирану на 28. септембар 2007. године, у којој су упоређени доступни анте-мортем подаци у погледу М. Ђ. са пост-мортем подацима везаним за три групе посмртних остатака (означених као УКА60-007ВР-1, УКА60-007ВР-2 и УКА60-010ВР9), ексхумираних са гробља Драгодан у Приштини, јуна 2003. године. Спис такође садржи МКНЛ-ове извештаје о ДНК анализи, датиране на 12. септембар 2009, 22. фебруар 2008. и 7. април 2010. године, тим редоследом. У њима се потврђује подударност ДНК узорака крви чланова породице М. Ђ. са узорцима ДНК горепоменуто три групе посмртних остатака
55. Дана 7. јуна 2010. године, МКНЛ је издао Уверење о потврди идентитета, на основу анализе ДНК, у погледу М. Ђ. Како се наводи у смртовници коју је издао ЕУЛЕКС-ов КНЛСМ, смрт је наступила у неком тренутку пре 16. јуна 2003. године; међутим, њен узрок није могао бити утврђен са сигурношћу. Посмртни остаци М. Ђ. предати су породици 17. октобра 2010. године.
56. Што се тиче М. В, ЕУЛЕКС-ов КНЛСМ је обавестио Комисију да су његови посмртни остаци, који се састоје из „пет малих фрагмената“, такође пронађени на гробљу Драгодан у Приштини, јуна 2003. године и да су априла 2012. године идентификовани путем анализе ДНК. Међутим, породица је одбила да преузме посмртне остатке који су због тога предати Комисији за нестала лица при Влади Србије.

Документа из архиве у Њујорку

57. Документа која је доставила архива УН-а у Њујорку обухватају једну фасциклу означену као ЈНЛ-ов предметни спис бр. 1999-000107, који садржи копије ЈНЛ-ових извештаја о анте-мортем истрази из 2004. године (видети изнад, § 47), Образац о идентификацији жртве у погледу М. Ђ, као и копије МКНЛ-ових извештаја о ДНК анализи и КНЛСМ-ових докумената (извештај са обдукције, смртовница, уверење о идентификацији и уверење о потврди идентитета) у погледу М. Ђ. Међу документацијом се налази и спис на шест страна, означен као предметни спис УНМИК-овог ЈИРЗ-а/ЦЈКИ-ја бр. копије кривичне пријаве поднете 2005. године, везано за отмицу Д. С, и копије ЈИРЗ-овог Извештаја о случају и Извештаја о анализи случаја, датираних на 2. октобар 2007, односно, 4. октобар 2007. године (иста документа која су наведена изнад у § 51).

III. ЖАЛБЕ

58. Жалиоци се жале на наводни пропуст УНМИК-а да ваљано истражи отмицу и вероватно убиство М. В, као и отмицу и убиство М. Ђ. и Д. С. У том погледу,

Комисија сматра да се жалиоци позивају на повреду процедуралног аспекта члана 2 Европске конвенције о људским правима (ЕКЉП).

59. Први жалилац (предмет бр. 291/09) и други жалилац (предмет бр. 292/09) такође се жале на душевну бол и патњу које им је наводно проузроковала ова ситуација. У том погледу, Комисија сматра да се жалиоци ослањају на члан 3 ЕКЉП.

IV. ПРАВО

A. Наводно кршење процедуралне обавезе сходно члану 2 ЕКЉП

1. Опсег разматрања Комисије

60. Пре него што започне разматрање меритума жалбе, Комисија би желела да разјасни домен свог разматрања.
61. При одлучивању о томе да ли сматра да је дошло до повреде члана 2 (процедуралног проширења) и члана 3 ЕКЉП, Комисија узима у обзир постојећу судску праксу, нарочито ону Европског суда за људска права. Међутим, Комисија је такође свесна чињенице да се жалбе упућене њој значајно разликују од оних које су поднете Суду. Као прво, тужена страна није држава, већ привремена међународна територијална управа овлашћена да обавља привремене дужности на Косову. За УНМИК се не везују никакве сумње у погледу материјалних обавеза сходно члану 2 ЕКЉП. Друго, док су они који су осумњичени за наводна убиства и/или отмице недржавни актери у ограниченом броју предмета пред Европским судом, такви су сви осумњичени у предметима пред Комисијом, углавном, али не искључиво, повезани са сукобом. Комисија мора узети у обзир ове факторе при процени процедуралних позитивних обавеза међудржавне организације у погледу поступака учињених од стране трећих страна на територији над којом има привремену законодавну, извршну и судску контролу.
62. Комисија напомиње да је, након усвајања Уредбе УНМИК-а бр. 1999/1 25. јула 1999. године, УНМИК преузео обавезу поштовања међународно признатих стандарда у погледу људских права при обављању својих функција. Ово прихватање обавеза детаљно је описано у Уредби УНМИК-а бр. 1999/24 од 12. децембра 1999. године, према којој је УНМИК прихватио обавезе сходно следећим инструментима који се тичу људских права: Универзалној декларацији о људским правима, Европској конвенцији о људским правима и њеним протоколима, Међународном споразуму о грађанским и политичким правима (МСГПП), Међународном споразуму о економским, социјалним и културним правима, Међународној конвенцији о уклањању свих видова расне дискриминације, Конвенцији о уклањању свих видова дискриминације жена, Конвенцији против мучења и осталог окрутног, нечовечног и понижавајућег поступања или кажњавања и Конвенцији о правима детета.
63. Комисија такође примећује да, према члану 1.2 УНМИК-ове Уредбе бр. 2006/12 од 23. марта 2006. године о оснивању Саветодавне комисије за људска права, Комисија „треба да проучи жалбе уложене од стране било које особе или групе особа које тврде да су жртве кршења (својих) људских права од стране УНМИК-а“. Из тога следи да

једино поступци или пропусти који се могу приписати УНМИК-у леже у оквиру надлежности Комисије *ratione personae*. У том погледу, треба напоменути, као што је горе наведено, да од 9. децембра 2008. године, УНМИК више није спроводио извршну власт над косовским судским системом и системом за спровођење закона. УНМИК стога не сноси одговорност за било какво кршење људских права наводно почињено од стране тих тела. У погледу тога што се жалиоци жале на поступке који су се догодили након овог датума, они леже ван надлежности Комисије *ratione personae*.

64. Такође, Комисија наглашава да, што се тиче њене надлежности *ratione materiae*, из члана 1.2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12 следи да она може испитати само жалбе које се односе на наводно кршење људских права. То значи да она може да разматра само поступке или пропусти који су предмет жалбе због тога што нису у складу са међународним инструментима људских права наведеним горе у тексту (видети § 62). У конкретним случајевима убистава и нестанака под околностима опасним по живот, није улога Комисије да замени надлежне органе у истрази случаја. Њен задатак је ограничен на разматрање ефикасности кривичне истраге таквих убистава и нестанака, у светлу процедуралних обавеза које проистичу из члана 2 ЕКЉП.
65. Комисија даље напомиње да, сходно члану 2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12, она има правну надлежност једино над „жалбама које се односе на наводна кршења људских права до којих је дошло 23. априла 2005. или касније или су произашла из чињеница насталих пре овог датума, при чему су ове чињенице проузроковале континуирано кршење људских права“. Следи да догађаји који су се одиграли пре 23. априла 2005. године генерално леже ван надлежности Комисије *ratione temporis*. Међутим, у мери у којој такви догађаји проузрокују континуирану ситуацију, Комисија има надлежност да разматра жалбе које се односе на ту ситуацију (видети предмет Европског суда за људска права (ЕСЉП), Велико веће [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, бр. 16064/90 и остали, пресуда од 18. септембра 2009, §§ 147-149; ЕСЉП, *Кунар против Турске* [ВВ], бр. 25781/94, пресуда од 10. маја 2001, § 136, ЕКЉП 2001-IV).

2. Поднесци страна

66. Жалиоци се, у суштини, жале на повреду права која се тиче изостанка адекватне кривичне истраге у вези са отмицом и вероватним убиством М. В, као и са отмицом и убиством М. Ђ. и Д. С. Жалиоци такође наводе да нису били обавештени о томе да ли је истрага спроведена и какав је био њен резултат.
67. У својим примедбама на меритум три спојена случаја, СПГС наводи на почетку да је УНМИК тражио од ЕУЛЕКС-а копије релевантних списа које су претходно држали ЈИРЗ полиције УНМИК-а и/или КНЛСМ, а који су били предати ЕУЛЕКС-у након 2008. године. СПГС затим наводи да је УНМИК „био у обавези да ЕУЛЕКС-у преда све полицијске досијее, без изузетка, у складу са изјавом председника Савета безбедности Уједињених нација од 26. новембра 2008. године и споразумима склопљеним са ЕУЛЕКС-ом. Након што је предао све полицијске списе ЕУЛЕКС-у, УНМИК више није био задужен за чување полицијских записа на Косову, па тако, у принципу, није могао да задржи копије поверљивих и текућих полицијских истражних списа. Пошто је испунио обавезу предавања свих полицијских записа ЕУЛЕКС-у, УНМИК сада може да тражи дозволу да прегледа те записе у циљу архивирања, у складу са конвенционалном праксом и споразумима направљеним са ЕУЛЕКС-ом. На

основу сопствене разумне процене, укључујући све текуће оперативне захтеве, ЕУЛЕКС сме, или не сме, да у потпуности или само делимично обелодани такве истражне списе. УНМИК стога напомиње да пропусти предавања потпуног истражног списка ХРАП-у не може навести ХРАП да донесе неоспорну претпоставку да УНМИК није спровео прописну истрагу, или да УНМИК није предао списе ЕУЛЕКС-у у потпуности и прописно. Из тог разлога, УНМИК задржава своје право пружања додатних примедби у погледу овог случаја у било којој наредној фази уколико јој постану доступни додатни релевантни списи“.

68. У погледу меритума жалбе, сходно члану 2, СПГС признаје да је до отмице М. В, М. Ђ. и Д. С, јуна 1999. године, дошло под околностима опасним по живот. Он напомиње да је у том тренутку безбедносна ситуација на Косову била напета: „КФОР је још увек радио на развоју снаге довољне за одржавање јавне безбедности и реда и мира и догодио се одређени број озбиљних кривичних инцидената чије су мете били косовски Срби, укључујући отмице и убиства“.
69. СПГС дакле прихвата одговорност УНМИК-а да спроведе истрагу у случају г. М. В, М. Ђ. и Д. С, сходно процедуралном делу члана 2 ЕКЈП који проистиче „из процедуралне обавезе спровођења истраге у случајевима када смрт настане под сумњивим околностима које се не могу приписати државним агентима“. Према речима СПГС-а, „главна сврха такве истраге је обезбеђивање ефикасне примене домаћих закона којима се штити право на живот, како је дефинисано Уредбом УНМИК-а бр. 1999/1 од 25. јула 1999. о овлашћењима привремене управе на Косову и касније Уредбом УНМИК-а бр. 1999/24 од 12. децембра 1999. о закону који се примењује на Косову“.
70. СПГС сматра да је таква обавеза двострука, укључујући обавезу да се истрагом утврди судбина и/или локација нестале особе и обавезу спровођења истраге којом ће моћи да се утврди да ли је смрт проузрокована незаконито, а која ће, такође, довести до идентификације и кажњавања лица одговорних за нестанак и/или смрт несталог лица.
71. Ипак, према мишљењу СПГС-а, приликом разматрања жалбе сходно члану 2 треба посветити дужну пажњу „потешкоћама карактеристичним за послератне ситуације као и пратећим проблемима који ограничавају способност истражних органа да спроведу такве истраге“. СПГС затим примећује да се обавезе из члана 2 морају тумачити тако да не намећу немогућ или несразмеран терет надлежним органима. У том погледу, СПГС подсећа на пресуду од 15. фебруара 2011. године коју је донео Европски суд за људска права по предмету *Палић против Босне и Херцеговине*, у којој је, у ставу 70, наведено следеће:

„Суд узима у обзир комплексну ситуацију у Босни и Херцеговини, нарочито у првих десет година након рата. У таквој послератној ситуацији, оно што представља немогућ и/или несразмеран терет мора да се мери врло конкретним чињеницама и контекстом. С тим у вези, Суд напомиње да је више од 100.000 људи убијено, скоро 30.000 људи је нестало, а више од два милиона људи је расељено током рата у Босни и Херцеговини. Избор је неизбежно морао да се направи у смислу послератних приоритета и ресурса. Штавише, након дугог и суровог рата, Босна и Херцеговина је подвргнута поправци унутрашње структуре и политичког система: постављени су ентитети и кантони у складу са Дејтонским мировним

споразумом; уведене су споразумне поделе власти како би се обезбедила ефикасна равноправност између 'конститутивних народа' у послератном друштву (видети случај Сејдић и Финци против Босне и Херцеговине [ВВ], бр. 27996/06 и 34836/06, предмет ЕКЉП 2009 ...); било је потребно формирати нове институције, а постојеће реструктурисати. У послератном периоду могла је да се очекује невољност тадашњих зараћених страна да сарађују са новим институцијама, као што се види у овом предмету. Иако је тешко тачно одредити када се завршио овај процес, Суд сматра да је домаћи правни систем требало да буде у могућности да ефикасно реши нестанке и друга тешка кршења међународног хуманитарног права до 2005. године, након свеобухватне провере постављене полиције и правосуђа и успостављања Одсека за ратне злочине при Суду Босне и Херцеговине.

Након што је све ово размотрено и пошто није било значајног периода неактивности домаћих власти по овом предмету након 2005. године, Суд је закључио да се, с обзиром на тадашње околности прикупљања материјала, може сматрати да је домаћа кривична истрага спроведена у разумном року и експедитивно“.

72. Према мишљењу СПГС-а, ситуација на Косову „у периоду између 1999. и 2008. године била је у већини аспеката слична оној у Босни и Херцеговини у периоду између 1995. и 2005. године“.
73. СПГС наводи да је током сукоба на Косову на хиљаде људи нестало, најмање 800.000 људи је расељено и на хиљаде њих је убијено. Многе нестале особе су отете или убијене, сахрањене у необележеним гробовима и, „у одређеним случајевима, убијене ван Косова, или су њихови посмртни остаци пребачени и сахрањени ван Косова, чиме је додатно отежано њихово проналажење и предавање“.
74. Јуна 2002. године, УНМИК је формирао КНЛСМ који је у оквиру свог мандата требало да утврди судбину несталих лица; међутим, он се суочио са многим изазовима на почетку свог рада због претходно урађеног, углавном од стране актера независних од УНМИК-а. Конкретно, СПГС наводи да је сакупљање доказа о ратним злочинима почело са доласком НАТО-а 1999. године, са независним тимовима из неколико земаља који су функционисали под слабом координацијом МКТЈ-а. Недостатак стандардних радних процедура или централизације довео је до проблема са доказима прикупљеним у овој фази. Године 2000, МКТЈ је спровео велику, централизовану, форензичку операцију у ораховачкој мртвачници, где је применио стандардне радне процедуре за све форензичке тимове осим британског, који је функционисао независно у Приштини. СПГС наводи да су, у покушају да покаже да су злочини били систематски и широко распрострањени, тимови МКТЈ извршили обдукције на што је више тела могуће, вршећи идентификацију у малој мери или је уопште нису вршили; штавише, неидентификована тела која су ексхумирана 1999. године поново су сахрањена на локацијама које још увек нису познате КНЛСМ-у. Након што је МКТЈ окончао своје ангажовање 2000. године, ЈНЈ при полицији УНМИК-а наставио је истраге несталих лица у мањем обиму, „ex-officio, без икакве шире стратегије у погледу подизања оптужнице“. Услед тога, прикупљен је велики број неструктурираних информација.

75. СПГС тврди да је проналажење и идентификовање несталих лица у горе описаном контексту веома тежак и дуготрајан задатак. Он даље тврди да број несталих лица чије је остатке пронашао и идентификовао КНЛСМ „сведочи о његовом напорном раду између 2002. и 2008. године“ и да се „у гробницама и даље проналазе тела и у току су идентификације и повраћаји посмртних остатака члановима породица, често на основу информација садржаних у списима УНМИК-а/КНЛСМ-а“. СПГС даље напомиње да је стога „очигледно да је поступак оснивања система који ће моћи ефикасно да решава нестанке и друга озбиљна кршења међународног хуманитарног права разумљиво постепено“ на Косову, што се огледа у горенаведеном предмету Палић. СПГС даље напомиње да се овај процес „ослањао на велики број актера, а не само на УНМИК, на пример, на Међународну комисију за нестала лица, Међународни комитет Црвеног крста и домаће организације за нестала лица“.
76. СПГС даље тврди да је професионална, добро обучена и добро опремљена полиција од фундаменталног значаја за спровођење ефикасних истрага и да таква полиција није постојала на Косову након сукоба. У том полицијском вакууму након завршетка сукоба, УНМИК је морао да испочетка изгради нову Косовску полицијску службу, што представља један дуготрајан и изазован задатак који, према наводу СПГС-а, још увек траје. СПГС такође наводи да се полиција УНМИК-а суочила са бројним изазовима током вршења функција спровођења закона, које му је постепено преносио КФОР у периоду 1999-2000. године. У том погледу, он упућује на Годишњи извештај полиције УНМИК-а из 2000. године, у коме се даје следећи опис ситуације:
- „полиција УНМИК-а је морала да ради у послератном окружењу у ком је затекла беживотна тела и опљачкане и спаљене куће. Етничко насиље је избијало у виду илегалних исељавања, принудних одузимања имовине, спаљивања кућа и физичког насиља над заједницама широм Косова. Бес и тензија су били јако изражени међу свим етничким групама, а појачавали су их извештаји о несталим и умрлим особама. За полицију УНМИК-а је постао императив да успостави ред и да брзо изгради оквир за упис и истрагу злочина.
- Све ово је морало да се уради уз ограничене физичке и људске ресурсе. Пошто је ово била прва извршна мисија у историји УН-а, било је неопходно да се на терену разраде концепт, планирање и спровођење. Због двадесет различитих националности које су учествовале на почетку, полицијским руководиоцима је представљало изазован задатак да установе уобичајену праксу за постизање оптималних резултата у једном високо ризичном окружењу“.
77. СПГС наводи да је ЈИРЗ полиције УНМИК-а ангажовао међународну полицију УНМИК-а и припаднике домаће Косовске полицијске службе и усмерио се на кривичну истрагу случајева несталих лица. Њихове обавезе обухватале су проналажење илегалних гробова, идентификацију починилаца и прикупљање доказа везаних за злочин. Припадници међународне полиције УНМИК-а који су радили на предметима несталих лица морали да се прилагоде спровођењу истрага на страниј територији и у страниј земљи, са ограниченом подршком Косовске полиције која је још увек била у развоју.
78. Он даље наводи да након сукоба домаће институције на Косову, укључујући институције за спровођење закона и институције за проналажење несталих лица, нису

биле функционалне и да су морале бити успостављене од почетка. Такође, истражитељи су често наилазили на ситуације где појединци који су поседовали релевантне информације о локацији и судбини несталих лица нису желели да открију такве информације. Према наводу СПГС-а, све ове препреке спречавале су полицију УНМИК-а да спроведе истраге сходно стандардима који се могу очекивати од држава са успостављеним институцијама које не наилазе на велики број предмета овакве природе, повезаним са ситуацијама након сукоба.

79. СПГС дакле тврди да су поменута ограничења спречила УНМИК да спроведе све истраге на начин који се „може показати, или се бар очекује од држава са боље успостављеним институцијама и без прилива предмета ове природе повезаних са ситуацијом након сукоба“.
80. Без обзира на примедбе да су истражни списи које је предао ЕУЛЕКС можда непотпуни (видети изнад § 67), СПГС наводи да је, на основу доступних докумената, очигледно да је УНМИК спровео ефикасну истрагу случаја о коме је овде реч.
81. Што се тиче задатка проналажења и идентификовања несталих лица на Косову након сукоба, СПГС наводи да УНМИК у почетку није био у позицији да спроведе тестирање ДНК пронађених посмртних остатака и да је због тога њихова идентификација извршена употребом „традиционалних средстава“. Након формирања КНЈСМ-а, 2002. године, УНМИК је утврдио „стандардну праксу тестирања ДНК са циљем идентификације“; међутим, КНЈСМ није имао „сопствене капацитете за спровођење ДНК тестирања па је морао да организује да се такво професионално тестирање врши код МКНЛ-а у Босни и Херцеговини“. Како наводи СПГС, успостављање КНЈСМ-а и његове улоге у идентификацији мртвих, о чему сведоче бројни примери несталих лица чије је посмртне остатке пронашао и идентификовао КНЈСМ у периоду између 2002. и 2008. године, „потврђује чињеницу да се ефикасност УНМИК-а у решавању изазовних ситуација везаних за ратне злочине, отмице и незаконска убиства временом побољшала“.
82. Што се тиче УНМИК-ове истраге случаја М. В, М. Ђ. и Д. С, СПГС наводи да је на основу докумената које је доставио ЕУЛЕКС очигледно да је полиција УНМИК-а заиста отворила и спровела истрагу која је омогућила утврђивање њихове локације и проналажење починилаца. Ова истрага је довела до проналажења и идентификације посмртних остатака Д. С, који су предати породици 2004. године, као и до проналажења посмртних остатака М. Ђ, јуна 2003. године, које је идентификовао ЕУЛЕКС-ов КНЈСМ 2010. године и затим их предао његовој породици. Што се тиче М. В, СПГС напомиње чињенице које су наведене у одлуци о прихватљивости коју је донела Комисија да су његови посмртни остаци идентификовани 2010. године путем анализе ДНК; међутим, он наводи да у спису који је доставио ЕУЛЕКС није било докумената везаних за његову идентификацију или за то да ли су његови остаци враћени породици. СПГС даље наводи да су, упркос чињеници да посмртни остаци М. Ђ. и М. В. нису идентификовани до 2010. године, након што су истражне одговорности предате ЕУЛЕКС-у, истражни напори полиције УНМИК-а сигурно допринели идентификацији.
83. Сумирајући кораке предузете у циљу идентификације починилаца, СПГС наводи да је 1999. године УНМИК-ов ЈНЛ отворио досије о несталом лицу у погледу М. В, М. Ђ. и

- Д. С. Анте-мортем истрага спроведена је априла 2004. године када је полиција УНМИК-а прикупила информације од „сведока и чланова породице жртава“ да је Д. С. возио своје возило марке „Застава Југо Корал“, црвене боје, када су нестала тројица мушкараца. Међутим, СПГС напомиње да су, према наводима из осталих докумената у спису, М. В. и М. Ђ. на дан отмице путовали заједно у возилу марке „Фића“, жуте боје.
84. Дана 15. априла 2004. године, УНМИК-ов ЈНЛ је забележио једну изјаву сведока. Сведок није био очевидац пријављене отмице; ипак, он је навео да није могао да достави информације о месту на коме су, по његовом мишљењу, били заточени М. В, М. Ђ. и Д. С. и понудио се да идентификује припаднике ОВК које је видео у полицијској станици ОВК у Липљану. Он је такође навео да је случај прво пријављен и истражен од стране КФОР-а. Ова изјава сведока је прослеђена ЦЈКИ-ју. Према речима СПГС-а, такође је важно напоменути да су, након што је ЕУЛЕКС-ов СТРК размотрио предмет 2009. године, примећене сличности између случаја Д. С. и случаја забележеног под референтним бројем 2005-00076. Тужилац СТРК је дао препоруку да се обави разговор са горепоменутиим сведоком пошто су докази које је он изнео били засновани на гласинама.
85. СПГС наводи да би чињеница да се узрок смрти М. Ђ. није могао утврдити путем обдукције обављене на његовим посмртним остацима „отежала спровођење истражних мера које је могла да предузме полиција УНМИК-а“. СПГС даље напомиње да је 4. октобра 2007. године УНМИК-ов ЈИРЗ закључио да постоји мањак информација по питању предмета, пошто није било очевидаца нити доказа о идентитету могућих починилаца и тачној локацији пријављене отмице.
86. У својим примедбама на меритум предмета у погледу Д. С, датираним на 5. март 2012. године, пре одлуке Комисије да споји његов предмет са предметима који се тичу М. В. и М. Ђ, СПГС наводи да су недоследности између „те једне изјаве сведока и података који се тичу кретања и посматрања жртве, на Косову као и у Албанији, утицале на то да се веродостојност јединог могућег сведока“, односно један од извора назначен у документу поменутом изнад у § 43, сматра „сумњивом“.
87. У својим коментарима од 20. маја 2014. године, СПГС понавља да су „опречна природа изјава сведока по питању возила које је вожено на дан нестанка и одсуство очевидаца и физичких доказа представљали реалну препреку завршетку УНМИК-ове истраге“. СПГС напомиње да без откривања сведока или физичких доказа неминовно долази до одуговлачења полицијских истрага због недостатка доказа. СПГС затим наводи да „у доступним списима ништа не указује на то да је полиција УНМИК-а поседовала било какве истражне трагове путем којих би могла да испрати и да успешно ухапси и кривично гони починиоце“.
88. У светлу горе реченог, СПГС тврди да је УНМИК заиста спровео истрагу у складу да процедуралним захтевима члана 2 ЕКЈП.

3. Процена Комисије

89. Комисија сматра да се жалиоци позивају на повреду процедуралне обавезе која проистиче из права на живот, загарантованог чланом 2 Европске конвенције о људским правима (ЕКЉП), јер УНМИК није спровео ефикасну истрагу у вези са отмицом и вероватним убиством М. В, као и са отмицом и убиством М. Ђ. и Д. С.

a) Подношење релевантних списа

90. УНМИК је потврдио да су сви доступни списи који се тичу истраге достављени Комисији. Међутим, СПГС наговештава да би списи могли бити непотпуни и задржава право давања додатних коментара на неком каснијем ступњу по питању овог случаја, уколико буду били доступни додатни релевантни списи (видети изнад, §67).

91. Комисија напомиње да је у члану 15 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12 наведено да Комисија може затражити од УНМИК-а да достави било који документ и да је СПГС обавезан да сарађује са Комисијом и пружи неопходну помоћ, што посебно укључује достављање докумената и информација релевантних за жалбу. У том погледу, Комисија се позива на судску праксу Европског суда за људска права да треба да се извуку закључци на основу понашања тужене стране током поступка, укључујући њен пропуст „да достави информације које има, без одговарајућег објашњења“ (видети предмет *Челикбилек против Турске*, бр. 27693/95, пресуда ЕСЉП од 31. маја 2005, § 56).

92. Комисија напомиње изјаву СПГС-а да је УНМИК био у обавези да преда све полицијске списе ЕУЛЕКС-у током 2008. године и да сада може да тражи дозволу од ЕУЛЕКС-а да прегледа записе за потребе архивирања. СПГС наводи да „пропуст ЕУЛЕКС-а да преда потпун истражног спис не може бити разлог да ХРАП донесе необориву претпоставку о томе да УНМИК није спровео прописну истрагу или да УНМИК није предао списе ЕУЛЕКС-у на адекватан начин“.

93. Комисија напомиње да је правилно вођење истражних списа који се тичу злочина попут убистава и нестанака, од отварања истраге до њеног завршетка, укључујући прописно бележење свих евентуално предатих списа, од кључног значаја за наставак таквих истрага и пропуст да се то обави могао би, сâм по себи, да покрене питања из члана 2. У том погледу, Комисија напомиње да би прописно предавање кривичних списа требало да обухвата бар попис и пријем свих предатих списа, чак и за потребе одржавања ланца чувања тог материјала, што представља основни принцип кривичних истрага.

94. Пошто СПГС не објашњава који делови ових списа би могли да недостају и зашто, Комисија сматра да УНМИК није у позицији да провери потпуност тадашњих списа полиције УНМИК-а које му је предао ЕУЛЕКС, тренутно задужен за њихово чување. Комисија посебно напомиње да јој није достављен попис списа који су предати ЕУЛЕКС-у. Комисија сматра прикладним да изведе закључке из ове ситуације.

95. Комисија такође подсећа на мишљење СПГС-а да, пошто су сви полицијски списи били предати ЕУЛЕКС-у и УНМИК више није био задужен за њихово чување, он

више није могао да задржи копије поверљивих и текућих полицијских истражних списа (видети изнад, § 67).

96. У том погледу, Комисија прво напомиње да је УНМИК, у случају да је заиста обављена прописна предаја списа, требало да буде у позицији да релативно лако пронађе овај спис и да из њега узме макар копије релевантних докумената како би их Комисија размотрила. Друго, према мишљењу Комисије, требало је да СПГС назначи Комисији које су правне одредбе спречиле УНМИК да задржи копије истражних докумената која су саставили чланови особља УН-а, под надлежношћу која им је додељена од стране Савета безбедности УН-а. Штавише, супротно горенаведеној тврдњи СПГС-а, УНМИК је доставио Комисији истражни материјал који се тиче овог случаја, који је преузет из архиве у седишту УН-а, у САД (видети изнад §§ 11, 12 и 157).
97. Што се тиче приступа истражним списима за које је сада задужен ЕУЛЕКС, Комисија напомиње из коментара СПГС-а да није извршено потпуно нити делимично архивирање УНМИК-ових истражних списа пре него што су они предати ЕУЛЕКС-у и да су ЕУЛЕКС и УНМИК потписали споразуме који омогућавају УНМИК-ово поступање у складу са потребама везаним за архивирање документације. У Споразуму од 12. децембра 2008. године, закљученом између УНМИК-а и ЕУЛЕКС-а, *О преносу полицијских списа, архивских и других повезаних докумената и материјала*, у члану 7.6 и 8.6 који се тичу преноса кривичних предмета, предметних списа и предмета и предметних списа везаних за ратне злочине, тим редоследом, наводи се да „на захтев УНМИК-а, ЕУЛЕКС 'даје дозволу за приступ' горепоменутиим списима' са циљем да се УНМИК-у омогући да испуни захтеве везане за архивирање *целокупне документације и материјала* [наглашено] садржаних у тим списима, који се односе на истраге које је спровела полиција УНМИК-а. Стране ће утврдити модалитете таквог приступа... узимајући у обзир оперативне захтеве који се тичу сваког од њих“.
98. Комисија нема разлога да сумња да је УНМИК уложио све напоре како би добио релевантне истражне списе. Изводећи закључке из чињенице да горепоменути споразуми дају право УНМИК-у да захтева потпун приступ *свим* истражним списима које је претходно држала полиција УНМИК-а и да, заједно са ЕУЛЕКС-ом, утврди модалитете таквог приступа, Комисија претпоставља да је извршен одабир документа која су јој достављена како би се демонстрирала, у највећој могућој мери, ефикасност истраге о којој је овде реч.
99. Комисија није у позицији да сама провери потпуност примљених истражних списа. Комисија ће стога проценити меритум жалбе на основу докумената који су јој доступни (у том смислу, видети предмет *Чекојев против Русије*, бр. 39358/05, пресуда ЕСЉП од 15. марта 2011, § 146).
- b) Општа начела која се тичу обавезе спровођења ефикасне истраге сходно члану 2*
100. Жалиоци наводе да УНМИК није спровео ефикасну истрагу отмице и вероватног убиства М. В, као и отмице и убиства М. Ђ. и Д. С.
101. Комисија напомиње да је позитивна обавеза истраживања нестанака широко прихваћена у међународном праву људских права бар од случаја Интерамеричког

суда за људска права (ИАСЉП) *Веласкез-Родригез* (видети случај *Веласкез-Родригез против Хондураса*, пресуда ИАСЉП од 29. јула 1988, серија Ц бр. 4). Комитет за људска права Уједињених нација (КЉП) такође наводи да позитивна обавеза проистиче из члана 6 (право на живот), члана 7 (забрана окрутног и нечовечног поступања) и члана 9 (право на слободу и безбедност особе), тумачено заједно са чланом 2 (3) (право на ефикасан правни лек) МСГПП (видети Комитет за људска права при Уједињеним нацијама (КЉП), Општи коментар бр. 6, 30. април 1982, § 4; КЉП, Општи коментар бр. 31, 26. мај 2004, §§ 8 и 18, СГПП/21/Рев.1/Дод. 13); видети такође, између осталог, КЉП, *Мухамед Ел-Авани против Либијске Арапске Демахирије*, саопштење бр. 1295/2004, разматрања од 11. јула 2007, СГПП/Ц/90/Д/1295/2004). Обавеза истраживања нестанака и убистава такође је утврђена у Декларацији УН-а о заштити свих особа од принудног нестанка (А/Res/47/133, 18. децембар 1992.) и додатно је разрађена у смерницама УН-а као што су Приручник УН-а о ефикасној превенцији и истрази ванправних арбитражних и преких егзекуција (1991) и „Смернице о спровођењу истрага Уједињених нација у вези са наводним масакрима“ (1995). Важност обавезе је потврђена усвајањем Међународне конвенције за заштиту свих особа од принудног нестанка 2006. године, која је ступила на снагу 23. децембра 2010. године.

102. Да би се бавила тврдњама жалиоца, Комисија се осврће на добро утврђену судску праксу Европског суда за људска права о процедуралним обавезама сходно члану 2 ЕКЉП. Суд је сматрао да „Обавеза заштите права на живот сходно члану 2 Конвенције, тумачена заједно са општом дужношћу државе сходно члану 1 Конвенције 'да осигура свакоме унутар [своје] надлежности права и слободе дефинисане у Конвенцији', имплицитно захтева постојање неког облика ефикасне званичне истраге када су појединци убијени“ (видети, *mutatis mutandis*, ЕСЉП, *Мекен и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 27. септембра 1995, § 161, Серија А бр. 324; и ЕСЉП, *Каја против Турске*, пресуда од 19. фебруара 1998, § 86, Извештаји 1998-I; видети такође ЕСЉП, *Јасинскис против Летоније*, бр. 45744/08, пресуда од 21. децембра 2010, § 71). Обавеза спровођења такве истраге проистиче у свим случајевима убистава и осталих сумњивих смртних случајева, без обзира на то да ли су починиоци приватна лица или државни агенти, или су непознати (видети ЕСЉП, *Колети против Бугарске*, бр. 1108/02, пресуда од 5. новембра 2009, § 191).
103. Европски суд за људска права је такође навео да процедурална обавеза пружања неког облика ефикасне званичне истраге такође постоји када је појединац нестао под околностима опасним по живот и није ограничена на случајеве када је очигледно да је нестанак проузрокован од стране државног агента (видети ЕСЉП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен у § 65 изнад у тексту, при § 136).
104. Надлежни органи морају сами предузети радње када им се скрене пажња на одређени предмет и не смеју препустити подношење формалне пријаве или преузимање одговорности за спровођење било каквих истражних поступака иницијативи блиских сродника (видети ЕСЉП, *Ахмет Озкан и остали против Турске*, бр. 21689/93, пресуда од 6. априла 2004, § 310, видети такође ЕСЉП, *Исајева против Русије*, бр. 57950/00, пресуда од 24. фебруара 2005, § 210).
105. Успостављајући стандарде ефикасне истраге, Суд је навео да „истрага, поред независности, приступачности за породицу жртве, спровођења разумном брзином и

експедитивношћу, пружања довољног елемента јавне критике истраге и њених резултата, такође мора бити ефикасна у смислу да може довести до утврђивања тога да ли је смрт изазвана незаконитим путем и, ако је то случај, до идентификације и кажњавања одговорних лица“ (видети ЕСЉП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен изнад у § 65 при § 191; видети такође ЕСЉП, *Палић против Босне и Херцеговине*, бр. 4704/04, пресуда од 15. фебруара 2011, § 63). То није обавеза пружања резултата, већ употребе средстава. Надлежни органи морају предузети све могуће разумне кораке да би обезбедили доказе који се тичу инцидента, укључујући, између осталог, сведочења очевидаца, форензичке доказе и, када је то применљиво, аутопсију која пружа потпун и тачан запис о повреди и објективну анализу клиничких налаза, укључујући узрок смрти. Сваки недостатак у истрази који спречава да се њоме установи узрок смрти или одговорна особа или особе ствара ризик да таква истрага неће испунити овај стандард (видети ЕСЉП, *Ахмет Озкан и остали против Турске*, наведен горе у тексту, при § 312 и *Исајева против Русије*, наведен горе у тексту, при § 212).

106. Конкретно, закључак истражитеља мора да се заснива на подробној, објективној и непристрасној анализи свих релевантних елемената. Пропуст праћења очигледног следа истраге нарушава, у одлучујућој мери, могућност да се њоме утврде околности случаја и идентитет одговорних лица (видети ЕСЉП, *Колеви против Бугарске*, наведен у § 102, при § 201). Међутим, природа и степен разматрања којима се испуњава минимални праг ефикасности истраге зависи од околности конкретног случаја. Они се морају проценити на основу релевантних чињеница и у погледу практичних реалних околности истражних радњи (видети ЕСЉП, *Велсеа и Мазаре против Румуније*, бр. 64301/01, пресуда од 1. децембра 2009, § 105).
107. Чак и у погледу несталих особа које су касније пронађене мртве, Суд је навео да се поступцима ексхумације и идентификације посмртних остатака не исцрпљује обавеза сходно члану 2 ЕКЉП. Суд сматра да „процедурална обавеза која проистиче из нестанка генерално не престаје све док су локација и судбина особе неизвесни, те је она стога континуираног карактера“ (случај ЕСЉП *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен у § 105 изнад, при §46; у истом смислу, случај ЕСЉП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен изнад у § 65, при § 148, *Аслаканова и остали против Русије*, бр. 2944/06 и остали, пресуда од 18. децембра 2012, § 122). Међутим, Суд такође наглашава да ова процедурална обавеза „не престаје да постоји чак ни након проналажења тела... Тиме се расветљава само један аспект судбине несталога лица и генерално остаје обавеза да се објасни нестанак и смрт, као и да се идентификује и кривично гони сваки починитељ незаконитих дела који има везе са тим нестанком и смрћу“ (случај *Палић против Босне и Херцеговине*, предмет ЕСЉП наведен изнад, у истом смислу случај *Варнава и остали против Турске*, предмет ЕСЉП [ВВ] наведен изнад у § 65, при § 145). Иако проналажење и накнадна идентификација посмртних остатака жртве сами по себи могу представљати значајан успех, процедурална обавеза сходно члану 2 и даље постоји (видети случај *Палић против Босне и Херцеговине*, предмет ЕСЉП наведен изнад).
108. Што се тиче захтева за јавни надзор, Суд је даље навео да мора постојати довољан елемент јавног надзора над истрагом или њеним исходима да би се осигурала одговорност у пракси, као и у теорији. Потребан степен јавног надзора може се знатно разликовати од случаја до случаја. Међутим, у свим случајевима, сродник жртве мора

бити укључен у поступак у оној мери која је неопходна за заштиту његових или њених легитимних интереса (видети *Ахмет Озкан и остали против Турске*, наведен у § 104 изнад, при §§ 311-314; *Исајева против Русије*, наведен изнад у § 104, при §§ 211-214 и случајеве наведене у њему)“. ЕСЉП [ВВ], *Ал-Скеини и остали против Уједињеног Краљевства*, бр. 55721/07, пресуда од 7. јула 2011, § 167, ЕКЉП 2011).

109. Суд је такође истакао огроман значај који ефикасна истрага има у утврђивању истине о ономе што се догодило, не само због породица жртава, већ и због жртава сличних злочина, као и опште јавности, која има право да сазна шта се догодило (ЕСЉП [ВВ], *Ал-Масри против Бивше југословенске републике Македоније*, бр. 39630/09, пресуда од 13. децембра 2012, § 191). Уједињене нације су, такође, уверене у значај права на истину. Према речима Генералног секретара УН-а, „право на истину подразумева свест о потпуној и комплетној истини о догађајима који су се одиграли, карактеристичним околностима везаних за њих и о учесницима у њима. У случају несталих лица... то подразумева и право на откривање судбине и локације жртве“ (видети Извештај Генералног секретара УН-а, *Нестала лица*, документ УН-а А/67/267, 8. август 2012, § 5; видети такође Савет за људска права УН-а, Резолуције 9/11 и 12/12: *Право на истину*, 24. септембар 2008 и 12. октобар 2009; видети такође Извештај Специјалног известиоца о унапређењу и заштити људских права и основних слобода током борбе против тероризма, Бен Емерсон, *Оквирни принципи за обезбеђивање одговорности јавних функционера за тешка и систематска кршења људских права почињена у контексту државних анти-терористичких иницијатива*; документ УН-а А/НRC/22/52, 1. март 2013.).

с) *Применљивост члана 2 на контекст Косова*

110. Комисија је свесна чињенице да су се отмица и вероватно убиство М. В. и отмица и убиство М. Ђ. и Д. С. догодили убрзо након распоређивања УНМИК-а на Косову одмах након оружаног сукоба, када су били распрострањени криминал, насиље и мањак безбедности.

111. Са своје стране, СПГС не оспорава чињеницу да је УНМИК имао обавезу да истражи случај сходно члану 2 ЕКЉП. Међутим, према наводима СПГС-а, јединствене околности које припадају контексту Косова и распоређивању УНМИК-а у првој фази његове мисије биће узете у обзир приликом процене да ли је ова истрага у складу са чланом 2 ЕКЉП. У суштини, СПГС тврди да на УНМИК није могуће применити исте стандарде који се примењују на државу у уобичајеној ситуацији.

112. Комисија сматра да ово покреће два главна питања: прво питање је да ли стандарди члана 2 настављају да се примењују у ситуацији када постоји сукоб или опште насиље, а друго је да ли треба сматрати да се такви стандарди у потпуности примењују на УНМИК.

113. Што се тиче применљивости члана 2 на УНМИК, Комисија подсећа да је, након усвајања Уредбе УНМИК-а бр. 1999/1 25. јула 1999. године, УНМИК преузео обавезу поштовања међународно признатих стандарда у погледу људских права при обављању својих функција. Ово прихватање обавеза детаљно је описано у Уредби УНМИК-а бр. 1999/24 од 12. децембра 1999. године, према којој је УНМИК прихватио обавезе сходно одређеним инструментима који се тичу људских права,

укључујући ЕКЉП. С тим у вези, Комисија је већ закључила да је тачно да се привремени карактер УНМИК-а и тешкоће с њим у вези морају прописно узети у обзир у погледу бројних ситуација, али ни у ком случају се ови елементи не смеју схватити као изговор за смањење стандарда у поштовању људских права, који су прописно уграђени у мандат УНМИК-а (видети случај ХРАП, *Милогорић и остали*, бр. 38/08 и остали, мишљење од 24. марта 2011, § 44; случај *Бериша и остали*, бр. 27/08 и остали, мишљење од 23. фебруара 2011, § 25; случај *Лалић и остали*, бр. 09/08 и остали, мишљење од 9. јуна 2012, § 22).

114. У погледу применљивости члана 2 на ситуације у којима постоји сукоб или опште насиље, Комисија подсећа да је Европски суд за људска права утврдио применљивост члана 2 на послератне ситуације, укључујући оне у земљама тадашње Југославије (видети, између осталих примера, случај ЕСЉП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад у § 105 и случај ЕСЉП, *Јуларић против Хрватске*, бр. 20106/06, пресуда од 20. јануара 2011.). Суд даље наводи да процедурална обавеза сходно члану 2 наставља да се примењује на „различите безбедносне околности, укључујући оне у контексту оружаног сукоба“ (видети ЕСЉП [ВВ], *Ал-Скеини и остали против Уједињеног Краљевства*, наведен изнад у § 108, при § 164; видети такође случај *Гулеч против Турске*, пресуда ЕСЉП од 27. јула 1998, § 81, Извештаји 1998-IV; случај *Ерги против Турске*, пресуда ЕСЉП од 28. јула 1998, §§ 79 и 82, Извештаји 1998-IV; случај *Ахмет Озкан и остали против Турске*, наведен изнад у § 108, при §§ 85-90, 309-320 и 326-330; случај *Исајева против Русије*, наведен изнад у § 104, при §§ 180 и 210; случај *Канлибаш против Турске*, бр. 32444/96, пресуда ЕСЉП од 8. децембра 2005, §§ 39-51).
115. Суд је признао да „када до смрти [и нестанака] које треба истражити према члану 2 дође под околностима општег насиља, оружаног сукоба или побуне, истражитељи могу наићи на препреке и конкретна ограничења могу захтевати употребу мање ефикасних мера истраге или могу довести до одлагања истраге“ (видети случај ЕСЉП [ВВ], *Ал-Скеини и остали против Уједињеног Краљевства*, наведен изнад при §164; ЕСЉП, *Базоркина против Русије*, бр. 69481/01, пресуда од 27. јула 2006, § 121). Суд је ипак закључио да обавеза према члану 2 која се тиче заштите живота подразумева да, чак и у условима нарушене безбедности, морају бити предузети сви разумни кораци како би се обезбедила ефикасна, независна истрага у вези са наводним кршењима права на живот (видети, између осталих примера, ЕСЉП, случај *Каја против Турске*, наведен у § 102 изнад, при §§ 86-92; ЕСЉП, случај *Ерги против Турске*, наведен изнад, при §§ 82-85; *Танрикулу против Турске*, ЕСЉП [ВВ], бр. 23763/94, пресуда од 8. јула 1999, §§ 101-110, ЕКЉП 1999-IV; ЕСЉП, *Кашијев и Акајева против Русије*, бр. 57942/00 и 57945/00, пресуда од 24. фебруара 2005, §§ 156-166; ЕСЉП, *Исајева против Русије*, наведен изнад у §§ 215–224; ЕСЉП *Мусајев и остали против Русије*, бр. 57941/00 и остали, пресуда од 26. јула 2007, §§ 158-165).
116. Слично томе, КЉП је закључио да се право на живот, укључујући процедуралне гаранције, сматра врховним правом од кога није дозвољено никакво одступање чак ни у ванредним околностима када је угрожен живот нације (видети, КЉП, Општи коментар бр. 6, наведен изнад у § 101, при § 1; КЉП, *Абубакар Амиров и Аизан Амирова против Руске Федерације*, саопштење бр. 1447/2006, разматрања од 22. априла 2009, § 11.2, СГПП/Ц/95/Д/1447/2006). Такође, КЉП је напоменуо применљивост чланова 2 (3), 6 и 7 МСПП, уз посебни осврт на УНМИК-ову обавезу да спроведе ваљане истраге у вези са нестанцима и отмицама на Косову (видети КЉП,

Закључне примедбе Комитета за људска права: Косово (Србија), 14. август 2006, §§ 12-13, СГПП/Ц/УНК/ЦО/1).

117. Комисија разуме потешкоће са којима се УНМИК сусрео током прве фазе свог ангажовања. Комисија напомиње да је одговарајућа важност која је дата питању несталих лица на Косову значила да је УНМИК морао да узме у обзир како хуманитарну, тако и кривичну димензију ситуације. Конкретно, Комисија сматра да су важност која се приписује кривичним истрагама и потешкоће на Косову које су ограничиле могућност истражних органа да спроведу такве истраге, као што је описао СПГС, довеле до тога да од кључног значаја буде да УНМИК од самог почетка успостави окружење које погодује обављању значајних истрага. Ово подразумева успостављање система који обухвата елементе попут расподеле свеобухватне одговорности у погледу надзора и праћења напретка истрага, обезбеђивања редовних извештаја о напретку истрага као и поступка прописне предаје случајева међу службеницима или јединицама полиције УНМИК-а. Такав систем би такође требало да узме у обзир потребу за заштитом жртава и сведока (видети, *mutatis mutandis*, случај *P. P. и остали против Мађарске*, бр. 19400/11, пресуда ЕСЉП од 4. децембра 2012, §§ 28-32), као и да се размотри нарочита рањивост расељених лица у периоду након сукоба (видети ЕСЉП [ВВ], *Саргсиан против Азербејџана*, бр. 40167/06, одлука од 14. децембра 2011, § 145; и ЕСЉП [ВВ], *Чигаров и остали против Јерменије*, бр. 13216/05, одлука од 14. децембра 2011, § 146). Иако схвата да је до распоређивања и организовања полиције и правосудног апарата дошло постепено, Комисија сматра да је овај процес завршен 2003. године када је Генерални секретар УН-а описао полицију и правосудни систем на Косову као системе који „добро функционишу“ и који су „одрживи“ (видети § 25 изнад).

118. Комисија даље напомиње да њен задатак није да испита релевантну праксу или наводне препреке спровођењу ефикасне истраге *in abstracto*, већ само у вези са њиховом конкретном применом на одређене околности везане за ситуацију која је предмет жалбе пред Комисијом (видети ЕСЉП, *Броган и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 29. новембра 1988, § 53, Серија А, бр. 145-Б). Комисија се стога слаже са СПГС-ом да природа и степен разматрања да ли ефикасност истраге испуњава минимални праг зависе од околности одређеног предмета. Из тих разлога, Комисија сматра да ће утврдити, у погледу сваког предмета, да ли су предузети сви разумни кораци за спровођење ефикасне истраге као што то налаже члан 2, узимајући у обзир реалне околности истражних активности на Косову.

d) Усаглашеност са чланом 2 у овом предмету

119. Жалиоци наводе да је отмица М. В, М. Ђ. и Д. С. одмах пријављена КФОР-у, УНМИК-у и „другим организацијама“. Комисија напомиње да је УНМИК сазнао за отмице до краја 1999. године када је, према речима СПГС-а, ЈНЛ отворио досије о несталом лицу у вези са предметом (видети изнад, § 83).

120. Разматрајући конкретне околности везане за овај случај, Комисија напомиње да је од самог почетка истраге било очигледних недостатака у њеном спровођењу. Међутим, у светлу горе описаних напомена у вези са њеном ограниченом временском надлежношћу, Комисија подсећа да је она надлежна *ratione temporis* да процењује усклађеност истраге са чланом 2 ЕКЉП само за период након 23. априла 2005. године,

узимајући у обзир статус предмета тог датума (ЕСЈП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад у § 105, при § 70). Период који је предмет разматрања завршава се 9. децембра 2008. године, када је ЕУЛЕКС преузео одговорност у области спровођења правде (видети § 27 изнад).

121. Пошто је узела у обзир тврдњу СПГС-а да би спис достављен Комисији могао бити непотпун, као и због недостатка даљег објашњења у вези с тим (видети § 67 изнад), Комисија претпоставља да УНМИК не може да гарантује да је спис достављен Комисији потпун. У случају да није потпун, то би значило да је можда дошло до неке од следећих ситуација: није спроведена прописна истрага; спис није исправно и у потпуности предат ЕУЛЕКС-у; или УНМИК није преузео потпун спис од особе тренутно задужене за његово чување. Комисија је већ напоменула да нема разлога да сумња у поштене намере УНМИК-а у настојању да обезбеди потпун истражни спис ради његове процене (видети §§ 93-98 изнад). Међутим, Комисија сматра да, без обзира на то које је од ових могућих објашњења применљиво, оно би указало на пропуст који се може директно приписати УНМИК-у, било да се ради о периоду када је он обављао своје извршне функције или у свом садашњем својству.
122. На почетку, Комисија напомиње да је очигледно из истражног списка да је априла 2000. године полиција УНМИК-а добила извештај обавештајне службе према коме је чланове породице жалилаца, М. В, М. Ћ. и Д. С, отела именована особа и да су у то време илегално држани у затвору ОВК у насељу Рачак, у општини Штимље (видети изнад § 41). Исти извештај је садржао податке да су друге именоване особе „држане против своје воље“ у 111 „концентрационих логора“ ОВК и наводио је њихову локацију, а у неким случајевима и имена одговорних припадника ОВК. Комисија са забринутошћу напомиње да из списка није јасно које активности је спровела полиција УНМИК-а, уколико их је уопште спровела, како би потврдила или испратила ову информацију, не само у погледу случаја М. В, М. Ћ. и Д. С, већ и у погледу шире истраге која обухвата могући образац отмица и илегалног затварања од стране ОВК широм Косова и северне Албаније.
123. Комисија напомиње да је КФОР наводно уложио напоре да пронађе М. В, М. Ћ. и Д. С. одмах након њихове отмице. Комисија такође напомиње да приближно четири године пре поновне ексхумације неидентификованих тела, јуна 2003. године, полиција УНМИК-а није предузела значајне кораке, осим уписа предмета у виду досијеа о несталом лицу, 1999. године, прикупљања анте-мортем података од кћерке М. Ћ, новембра 2000. године, и од МКЦК-а, априла 2002. године (видети изнад § 37).
124. Из документа поменутог изнад у § 43 види се да је, најкасније до октобра 2003. године, УНМИК-ов ОП добио информације од очевидаца који су сви бивши припадници ОВК, о заточеницима – међу којима су М. В, М. Ћ. и Д. С. – који су одведени у илегалне затворе у Албанији, наводно ради трговине њиховим органима (видети изнад §§ 43, –44). У спису не постоји назнака о активностима које је УНМИК спровео како би додатно истражио ове најтеже оптужбе, осим преноса информација МКТЈ-у 2003. године. Комисија је озбиљно забринута јер је уложено премало напора да се истражи и примени право на истину у погледу ових изузетно шокантних навода.
125. Јуна 2003. године, УНМИК-ов КНЛСМ обавио је поновну ексхумацију и извршио обдукције у циљу идентификације неколико неидентификованих тела – међу њима и

посмртних остатака касније идентификованих као посмртни остаци М. В, М. Ђ. и Д. С. – који су претходно били ексхумирани и поново сахрањени на гробљу Драгодан у Приштини, од стране МКТЈ-а. У периоду између октобра и новембра 2004. године, идентификовани су једино посмртни остаци Д. С. путем тестирања ДНК, и предати су његовој породици.

126. Једина релевантна истражна активност коју је спровела полиција УНМИК-а 2004. године била је прикупљање изјаве од сведока који је радио код британског КФОР-а у тренутку када су им пријављене отмице. Овај сведок је изјавио да су, два дана након догађаја, сестра и рођак једне од жртава (дато је само презиме рођака) пријавили отмицу КФОР-у и назначили им место где су жртве наводно биле затворене. КФОР је пронашао наводно место на коме су држане жртве и тамо су наишли на знаке који су указивали на то да је место било напуштено непосредно пре њиховог доласка. Сведок је изјавио да су их највероватније пребацили у други затвор, такозвану „полицијску станицу ОВК“ у Липљану, где је, међутим, КФОР-у био забрањен приступ. Он је такође навео да познаје припаднике ОВК који руководе „полицијском станицом ОВК“; да су већином постали полицајци КПС-а и да је он вољан да полицији УНМИК-а достави њихова имена. Из списка се види да је ова изјава предата УНМИК-овом ЦЈКИ-ју. Међутим, у спису не постоје назнаке да је предузета било каква активност по изјави сведока, наиме да се затражи од њега да достави имена припадника ОВК који су можда учествовали у отмици и затварању. Такође, изгледа да није начињен никакав покушај да се формално забележе изјаве жалилаца нити да се контактира сестра „киднапованог“ лица која је у време отмице доставила КФОР-у информације о могућем месту на коме су жртве држане, и која је стога могла да достави додатне елементе за истрагу.
127. У погледу периода под њеном правном надлежношћу, почевши од 23. априла 2005. године, Комисија напомиње да је након тог критичног датума настављен пропуст праћења неопходних истражних радњи, укључујући и оне у почетној фази истраге. Следствено томе, нису решени недостаци који су постојали до тог датума. Тако је, у складу са настављеном обавезом спровођења истраге (видети изнад § 65), процена целокупне истраге доведена под период надлежности Комисије.
128. Пошто тела М. В. и М. Ђ. нису још увек била пронађена, а нису била пронађена ни лица одговорна за отмицу, УНМИК је имао обавезу да користи средства која су му била на располагању како би редовно пратио напредак истраге да би био сигуран да ништа није занемарено и да је сваки нови доказ узет у разматрање, и како би обавестио сроднике М. В, М. Ђ. и Д. С. о било каквом напретку у истрази.
129. Комисија напомиње да је у неком тренутку током 2005. године, након што је брат Д. С. поднео кривичну пријаву, УНМИК-ов ЈИРЗ отворио истрагу под бр. предметног списка 2005-00076, упркос томе што је отмица М. В, М. Ђ. и Д. С. већ била забележена као ЈИРЗ-ов предметни спис бр. 2000-00123. Комисија напомиње да ова чињеница указује на слабу усклађеност између различитих јединица полиције УНМИК-а.
130. ЈИРЗ је размотрио оба предмета октобра 2007. године; међутим, оба разматрања су била далеко од адекватних. Комисија напомиње, на основу процене ЈИРЗ-ових истражитеља који су током 2007. године разматрали предметни спис бр. 2005-00076, да они нису знали за најважнију информаицију коју су до тог тренутка прикупиле

остале јединице полиције УНМИК-а (чињеницу да су посмртни остаци Д. С. до тада већ били идентификовани и предати његовој породици; информације о могућим сведоцима, починиоцима и затворима; наводе да постоји могућност да су жртве биле погубљене како би им били узети органи). Комисија исто тако напомиње да је преглед предметног списка бр. 2000-00123, такође из 2007. године, показао да је предметни спис „немао“ под необјашњивим околностима и да је 2006. године ЈНЛ преузео информације о предмету. Комисија даље напомиње да истражитељи у том тренутку нису схватили да се оба ЈИРЗ-ова предмета односе на исти инцидент, како је открио истражитељ ЕУЛЕКС-а који је разматрао предмет 2009. године. Комисија такође напомиње да је истражитељ који је разматрао предмет дао препоруку да су „потребне додатне информације како би се истрага спровела на адекватан начин“; међутим, према доступним документима, УНМИК није предузео никакву другу истражну активност усмерену ка идентификацији починилаца и довођењу истих пред лице правде, све док предмет није предат ЕУЛЕКС-у, 2008. године. Комисија такође напомиње да, до тог тренутка, посмртни остаци М. В. и М. Ђ. који су пронађени јуна 2003. године још увек нису били идентификовани.

131. Очигледан изостанак било какве хитне реакције полиције УНМИК-а и било какве адекватне активности у каснијим фазама могао је указати починиоцима на то да надлежни органи нису могли, или нису били вољни, да истраже таква кривична дела. Такав став надлежних органа према најозбиљнијим злочинима у било ком друштву, а нарочито у околностима након сукоба, неминовно ствара културу некажњивости међу починиоцима злочина и може само да доведе до погоршања ситуације. Проблеми са којима се УНМИК сусрео на почетку своје мисије, који су размотрени изнад, не оправдавају такву неактивност, било на почетку или касније.
132. Након што је размотрила ту важну информацију, укључујући име потенцијалног починиоца и сведока, која је била доступна УНМИК-у од почетка истраге, Комисија не може да се сложи са СПГС-ом да полицији УНМИК-а нису били доступни истражни трагови. Комисија не прихвата ни наводе да се неминовно одуговлачило са истрагом због недостатка сведока и доказа, недоследности везаних за возило које су жртве возиле на дан отмице или недостатка очевидаца и физичких доказа. У том погледу, Комисија је већ напоменула да проналажење неопходних информација којима би се попуниле празнине у истрази представља главни циљ сваке истражне активности. Дакле, истражни органи не би требало да користе недостатак информација као аргумент да оправдају своју неактивност. Као што је показано, истражитељи су игнорисали одређени број доступних истражних трагова.
133. Комисија је већ напоменула принцип да је правилно вођење истражних списка у погледу злочина попут убистава и нестанака, од покретања истраге до њене предаје, од кључне важности за наставак таквих истрага и да би стога могло, само по себи, покренути питања из члана 2. Комисија такође напомиње да је из овог предмета очигледно да је неправилно вођење истражног списка, поред неадекватног разматрања предмета, озбиљно угрозило ефикасност истраге и њеног наставка, укључујући истрагу коју је спровео ЕУЛЕКС.
134. Комисији такође није јасно да ли је тужилац размотрио ову истрагу на било ком ступњу. У том погледу, Комисија напомиње да је УНМИК примио две кривичне пријаве по питању случаја М. В, М. Ђ. и Д. С, које су поднете ОЈТ-у у Пећи 2000. и

2005. године (видети §§ 39 и 51, тим редоследом). Међутим, у спису се не налазе никаква формална упутства тужиоца.

135. Комисија је свесна чињенице да дужност спровођења истраге није прекрешена само због тога што истрага није довела до задовољавајућег резултата. Ипак, таква истрага мора да се спроведе на озбиљан начин и не сме да буде пука формалност.
136. Комисија стога сматра да, узимајући у обзир околности из овог предмета, УНМИК није предузео све разумне кораке како би идентификовао починиоце и довео их пред лице правде. У том погледу, Комисија сматра да истрага случаја М. В, М. Ђ. и Д. С. није била одговарајућа и да није била усклађена са захтевима брзине, експедитивности и ефикасности (видети § 105-106 изнад), као што то налаже члан 2.
137. Што се тиче захтева за јавни надзор, Комисија подсећа да члан 2 такође предвиђа да у свим случајевима жртвин сродник мора да буде укључен у истрагу у мери која је неопходна за очување његовог или њеног легитимног интереса (видети ЕСЉП [ВВ], *Тахсин Акар против Турске*, бр. 26307/95, пресуда од 8. априла 2004, § 226, ЕКЉП 2004-III; ЕСЉП, *Таниш против Турске*, бр. 65899/01, пресуда од 2. августа 2005. године, § 204, ЕКЉП 2005-VIII).
138. Комисија примећује на основу истражног списка да су контакт који је остварио ЈНЛ са кћерком М. Ђ, новембра 2000. године, са циљем прикупљања анте-мортем података и контакт ради предавања посмртних остатака Д. С, новембра 2004. године (видети 37 изнад), једини забележени контакти између истражитеља УНМИК-а и жалилаца или њихових породица. Изгледа да од жалилаца и осталих чланова породице током истраге уопште није узета изјава сведока и да у спису не постоје докази да су контактирани како би добили нове информације о напретку истраге.
139. Комисија стога сматра да жалиоци и њихове породице нису имали приступ истрази како то налаже члан 2.
140. У светлу мана и недостатака који су горе описани, Комисија закључује да УНМИК није спровео адекватну и ефикасну истрагу нестанка и вероватног убиства М. В. као и отмице и убиства М. Ђ. и Д. С. Дакле, постојала је повреда члана 2 ЕКЉП сходно његовом процедуралном аспекту.

В. Наводно кршење члана 3 ЕКЉП

141. Комисија сматра да се Л. В. и М. Ђ, жалиоци у предметима бр. 291/09 односно 292/09, позивају, у суштини, на повреду права на забрану нечовечног или понижавајућег поступања, загарантованог чланом 3 ЕКЉП.

1. Опсег разматрања Комисије

142. Комисија ће размотрити наводе сходно члану 3 ЕКЉП, примењујући исти опсег разматрања који је предвиђен чланом 2 (видети §§ 60–65 горе у тексту).
143. Комисија подсећа да је Европски суд за људска права закључио у много наврата да ситуација принудног нестанка покреће повреду члана 3 у погледу блиских сродника

жртве. Суд наглашава да, у вези са чланом 3, „суштина те повреде не лежи толико у чињеници да је члан породице 'нестао', већ се односи на реакције и ставове надлежних органа на насталу ситуацију након што им је предочена“ (видети нпр. ЕСЈП [ВВ], *Чакићи против Турске*, бр. 23657/94, пресуда од 8. јула 1999, § 98; ЕСЈП [ВВ], *Кипар против Турске*, наведен изнад у § 65, при § 156; ЕСЈП, *Орхан против Турске*, бр. 25656/94, пресуда од 18. јуна 2002, § 358; ЕСЈП, *Базоркина против Русије*, наведен изнад у § 115, при § 139; ЕСЈП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад у § 105, при § 74; ЕСЈП, *Алпату Исраилова против Русије*, бр. 15438/05, пресуда од 14. марта 2013, § 69; видети такође ХРАП, *Здравковић*, мишљење од 25. фебруара 2013. године). „Сродник може тврдити да је жртва понашања надлежних органа посебно у погледу тих реакција и ставова“ (видети, између осталог, случај *Ер и остали против Турске*, бр. предмета 23016/04, пресуда ЕСЈП од 31. јула 2012, § 94).

144. На крају, када се ради о душевној патњи изазваној реакцијама надлежних органа на нестанак, наводна повреда је у супротности са материјалним елементом члана 3 ЕКЈП, а не процедуралним елементом, као што је случај у погледу члана 2 (ЕСЈП, *Гелажев против Русије*, бр. 20216/07, пресуда од 15. јула 2010, §§ 147–148).

2. Поднесци страна

145. Жалиоци у суштини наводе да су недостатак информација и неизвесност у погледу отмице и вероватног убиства М. В, као и отмице и убиства М. Ђ, нарочито због пропуста УНМИК-а да ваљано истражи њихов случај, проузроковали душевну патњу њима и њиховој породици.

146. У погледу члана 3, СПГС признаје да је Европски суд за људска права утврдио у својој судској пракси да ситуација у којој се налазе сродници несталих лица може да открије нехумано и понижавајуће поступање које је у супротности са чланом 3. Конкретно, Суд је утврдио да тај закључак није ограничен на ситуације када се окривљени надлежни орган сматра одговорним за нестанак, али да такав закључак може да се изведе у случајевима када се „пропуст надлежних органа да реагују на захтев сродника за информације или препреке које се постављају испред њих остављајући их у покушајима да сами открију чињенице могу сматрати грубим, континуираним и безобзирним непоштовањем обавезе да се пронађу нестала лица и утврди њихова судбина“.

147. СПГС наводи да је први жалилац отац М. В. а да је други жалилац супруга М. Ђ; међутим, ниједан од њих није био сведок отмице. Даље, према речима СПГС-а, „не постоје наводи ниједног од жалилаца да је особље УНМИК-а које је било укључено у решавање случаја имало било какву лошу намеру или да је постојао било какав став полиције УНМИК-а који би био доказ запостављања озбиљности случаја или емоција жалилаца и чланова њихових породица“. СПГС такође тврди да не постоји документација нити тврдња да је УНМИК реаговао неадекватно на упите жалиоца, или да је поседовао став који би довео до кршења из члана 3 ЕКЈП.

148. СПГС закључује да се разумљива и очигледна душевна патња жалилаца не може приписати УНМИК-у, већ је она „заправо последица природне патње проузроковане нестанком и смрћу блиских чланова породице“. Он наводи да је, у овом случају,

Европски суд сматрао да патња коју преживљавају чланови породице мора имати „одлике различите“ од емоционалне патње која се може сматрати неминовном код особа које су у сродству са жртвом озбиљног кршења људских права. СПГС наводи да се, пошто то није био случај, УНМИК не може сматрати одговорним за кршење члана 3.

3. Процена Комисије

а) Општа начела која се тичу обавезе сходно члану 3

149. Као и члан 2, члан 3 ЕКЉП обухвата једну од основних вредности у демократским друштвима (ЕСЉП, *Талат Тепе против Турске*, бр. 31247/96, од 21. децембра 2004, § 47; ЕСЉП [ВВ], *Иласку и остали против Молдавије и Русије*, бр. 48787/99, пресуда од 8. јула 2004, ЕКЉП, 2004-VII, § 424). Као што то потврђује апсолутни карактер који члан 15 § 2 ЕКЉП даје забрани мучења и нечовечног и понижавајућег поступања, та забрана се примењује чак и у најтежим околностима.
150. Наводећи општа начела применљива на ситуације у којима је наводно дошло до кршења обавезе сходно члану 3 ЕКЉП, Комисија напомиње да феномен нестанка представља сложен облик кршења људских права који се мора разумети и са којим се мора суочити на интегрисан начин (видети случај ИАСЉП, *Веласкез-Родригез против Хондураса*, наведен изнад у § 101, при § 150).
151. Комисија примећује да се обавеза сходно члану 3 ЕКЉП разликује од процедуралне обавезе надлежних органа сходно члану 2. Док се потоњом од надлежних органа захтева да предузму одређене правне радње које могу довести до идентификације и кажњавања одговорних лица, прва поменута обавеза је општија, више је хуманитарног карактера и односи се на реакцију надлежних органа на патњу сродника лица која су нестала или су убијена.
152. КЉП такође препознаје нестанке као озбиљно кршење људских права. У својој одлуци од 21. јула 1983. године, у предмету *Квинтерос против Уругваја*, Комитет је навео да нестаници представљају озбиљна кршења права сродника несталог лица, који пате услед душевног бола који траје све док траје неизвесност у погледу судбине њихових вољених, често и више година (видети КЉП, Саопштење бр. 107/1981, УН док. СГПП/Ц/ОП/2 при 138 (1990), § 14). Поред тога, у својој одлуци од 15. јула 1994. у предмету *Мохика*, КЉП је сматрао да је „нестанак лица нераскидиво повезан са поступањем које представља повреду члана 7 [Споразума]“, којим се такође забрањује мучење, нечовечно или понижавајуће поступање и кажњавање (видети КЉП, *Мохика против Доминиканске Републике*, Саопштење бр. 449/1991, У. Н. док. СГПП/Ц/51/Д/449/1991 (1994), § 5.7).
153. По питању тога да ли се чланови породице нестале особе могу сматрати жртвама поступања које је супротно члану 3 ЕКЉП, Комисија се позива на судску праксу Европског суда за људска права и на своју сопствену судску праксу. Европски суд прихвата такву могућност, што зависи од постојања „нарочитих чинилаца који доводе до тога да патња коју преживљава [члан породице] добије димензију и одлике различите од емоционалне туге каква се може сматрати неизбежном код особа које су у сродству са жртвом тешког кршења људских права“. Суд даље сматра да „у

пресудне елементе спадају непосредност крвног сродства, конкретне околности везане за породични однос, мера у којој је члан породице био сведок предметних догађаја, ангажованост члана породице у покушају да прикупи информације о несталој особи и начин на који су надлежни органи одговорили на такво распитивање“ (видети ЕСЉП, *Басајева и остали против Русије*, бр. 15441/05 и 20731/04, пресуда од 28. маја 2009, § 159; ЕСЉП, случај *Ерги и остали против Турске*, наведен изнад у § 114, при § 94).

154. Комисија напомиње да, при процени емоционалне патње жртава, Европски суд такође разматра следеће околности: трајање самог нестанка и периода током којег није било информација о судбини несталог лица и истрази коју воде надлежни органи; изостанак било какве „смислене“ акције надлежних органа, упркос чињеници да су им се жалиоци обратили како би пријавили нестанак свог сродника и поделили са њима информације које имају; изостанак могућег објашњења или информација о судбини несталог сродника упркос личним или писменим упитима упућеним званичним органима (видети, између осталих предмета, ЕСЉП, *Ерги и остали против Турске*, наведен изнад, при § 96; ЕСЉП, *Османоглу против Турске*, бр. 48804/99, пресуда од 24. јануара 2008, § 97). Други фактор који доводи до утврђивања повреде члана 3 ЕКЉП јесте континуирана природа психолошке патње сродника жртве нестанка (ЕСЉП, *Салаков и Ислијамова против Украјине*, бр. 28005/08, пресуда од 14. марта 2013. године, § 201).
155. КЉП је такође разматрао то питање и препознао чланове породица несталих лица као жртве повреде члана 7 Споразума: родитеље (*Бушерф против Алжира*, Саопштење бр. 1196/2003, разматрања од 30. марта 2006, § 9.7, СГПП/Ц/86/Д/1196/2003), децу (*Зарзи против Алжира*, Саопштење бр. 1780/2008, разматрања од 22. марта 2011, § 7.6, СГПП/Ц/101/Д/1780/2008), браћу и сестре (*Ел Абани против Либијске Арапске Цамахирије*, Саопштење бр. 1640/2007, разматрања од 26. јула 2010, § 7.5, СГПП/Ц/99/Д/1640/2007), супружнике (*Бусруал против Алжира*, Саопштење бр. 992/2001, разматрања од 30. марта 2006, § 9.8, СГПП/Ц/86/Д/992/2001), тетке/тече, ујне/ујаке и стрине/стричеве (*Беназиза против Алжира*, разматрања од 26. јула 2010, § 9.4, СГПП/Ц/99/Д/1588/2007) (*Башаша против Либијске Арапске Цамахирије*, разматрања од 20. октобра 2010, § 7.2, СГПП/Ц/100/Д/1776/2008). Комитет оправдава овако широко разумевање статуса жртве због патње и бола који су начињени члановима породица нестанком особе, који су често појачани недовољним напорима надлежних органа да истраже нестанак како би установили судбину жртве и извели починиоце пред лице правде (*Абуседра против Либијске Арапске Цамахирије*, Саопштење бр. 1751/2008, разматрања од 25. октобра 2010, § 7.5, СГПП/Ц/100/Д/1751/2008). У случају *Амиров против Руске Федерације*, Комитет је приметно да „без жеље да наведе све околности индиректног стварања жртава, Комитет сматра да пропусти државе као стране која је одговорна за спровођење обавеза истраживања и разјашњавања околности злочина који је претрпела директна жртва обично може представљати фактор. Додатни фактори могу бити неопходни. У овом случају, Комитет напомиње ужасне услове у којима је аутор пронашао осакаћене посмртне остатке своје супруге (...), након чега су уследиле одуговлачене, спорадичне мере које су предузете како би се истражиле околности које су довеле до горепомнутих закључака о постојању повреда чланова 6 и 7, тумачених заједно са чланом 2, став 3. Комитет сматра да, узете у обзир заједно, околности захтевају да Комитет закључи да су и права аутора сходно члану 7 такође прекршена“ (КЉП,

Абубакар Амиров и Аизан Амирова против Руске Федерације, наведен изнад у § 116, § 11.7).

156. Комисија такође узима у обзир чињеницу да, према наводима Европског суда, анализа реакције надлежних органа не треба да се ограничи ни на какве конкретне манифестације ставова тих органа, изоловане инциденте нити на процедуралне чинове; на супрот томе, према мишљењу Суда, процена начина на који су надлежни органи тужене Државе реаговали на упите подносиоца жалбе, треба да буде глобална и континуирана (видети ЕСЈП, *Аџиш против Турске*, бр. 7050/05, пресуда од 1. фебруара 2011, § 45).
157. У том погледу, Европски суд је мишљења да би закључци из процедуралног проширења члана 2 такође били од директне важности при разматрању постојања кршења члана 3 (видети ЕСЈП, *Басајева и остали против Русије*, наведен изнад у § 143, при § 109; ЕСЈП, *Гелајевић против Русије*, бр. 20216/07, наведен изнад у § 143, при § 147; ЕСЈП, *Базоркина против Русије*, наведен изнад у § 115, при § 140).
158. Комисија примећује да је Европски суд већ установио повреде члана 3 ЕКЈП у погледу нестанака где је закључено да је сама Држава одговорна за отмицу (видети ЕСЈП, *Лулујев и остали против Русије*, бр. 69480/01, пресуда од 9. новембра 2006, §§ 117-118; ЕСЈП, *Кукајев против Русије*, бр. 29361/02, пресуда од 15. новембра 2007, §§ 107-110). Међутим, супротно томе, у случају који Комисија разматра, УНМИК ни на који начин није умешан у сâм нестанак и не може се сматрати одговорним за душевну патњу подносиоца жалбе која јој је узрокована почињеним злочиним.
159. Комисија узима у обзир да је, у изостанку закључка о одговорности Државе за нестанак, Европски суд пресудио да није убеђен да је понашање надлежних органа, иако немарно у довољној мери да представља кршење члана 2 у његовом процедуралном аспекту, могло само по себи изазвати душевну патњу подносиоца жалбе већу од минималног нивоа јачине који је неопходан да би се сматрало да поступање лежи унутар опсега члана 3 (видети, између осталих случајева, ЕСЈП, *Товсултанова против Русије*, бр. 26974/06, пресуда од 17. јуна 2010, § 104; ЕСЈП, *Шафијева против Русије*, бр. 49379/09, пресуда од 3. маја 2012, § 103).

b) Применљивост члана 3 на контекст Косова

160. У погледу применљивости горенаведених стандарда на контекст Косова, Комисија се прво позива на своје разматрање истог питања у вези са чланом 2, наведено горе у тексту (видети §§ 109–117).
161. Комисија понавља да један функционалан систем за спровођење закона треба да узме у обзир заштиту потреба жртава и сведока, као и да размотри посебну рањивост расељених лица у ситуацијама након сукоба. Комисија је већ размотрила чињеницу да је Генерални секретар УН-а описао систем полиције и правде на Косову до 2003. године као систем који „добро функционише“ и који је „одржив“ (видети § 25 горе у тексту).
162. Комисија поново напомиње да неће размотрити релевантну праксу нити наводне препреке спровођењу ефикасне истраге *in abstracto*, већ само у односу на њихову

конкретну примену на дотичну жалбу, узимајући у обзир конкретне околности случаја.

163. Из тих разлога, Комисија сматра да мора да установи, у вези са сваким случајем, да ли би став и реакције УНМИК-ових органа на сâм нестанак и на захтевање информација од стране жалилаца у вези са судбином њихових сродника и кривичном истрагом представљали повреду обавезе сходно члану 3, имајући у виду реалну ситуацију на Косову у релевантно време.

с) Усаглашеност са чланом 3 у овом предмету

164. У оквиру ових догађаја, Комисија у овом случају примећује одређен број фактора који, узети заједно у разматрање, покрећу питање повреде члана 3 ЕКЈП.

165. Комисија напомиње блискост породичних веза између жалилаца и несталих лица, пошто је реч о њиховом оцу, односно, супружнику. Сходно томе, Комисија не сумња да су они заиста пролазили кроз тешку емоционалну трауму од тренутка отмице, која се догодила јуна 1999. године.

166. Комисија такође напомиње да су се жалиоци и њихове породице обраћали различитим органима са упитима (видети изнад, §§ 31, 39, 51) али, упркос покушајима, никада нису добили никакво објашњење о томе шта се десило са члановима њихових породица након отмице.

167. Комисија не може да занемари период скоро потпуне неактивности надлежних органа, између 1999. и 2004. године, упркос чињеници да су они имали релевантне трагове од почетка истраге. С тим у вези, Комисија понавља да, са становишта члана 3, она може да разматра реакције и ставове УНМИК-а у односу на жалиоце у целини.

168. Комисија подсећа да су контакт који је остварио ЈНЛ са кћерком М. Ђ, новембра 2000. године, са циљем прикупљања анте-мортем података и контакт ради предавања посмртних остатака Д. С, новембра 2004. године (видети изнад 38), једини забележени контакти између истражитеља УНМИК-а и жалилаца или њихових породица. Изгледа да од жалилаца и осталих чланова породице током истраге уопште није узета изјава сведока, нити у спису постоје докази да су контактирани како би добили нове информације о напретку истраге.

169. Изводећи закључке из пропуста УНМИК-а да пружи могуће објашњење за изостанак непрекидног и редовног контакта са жалиоцима и њиховим породицама или информације о разлозима за продужену неактивност полиције УНМИК-а у вези са истрагом отмице и вероватног убиства М. В, као и отмице и убиства М. Ђ, Комисија сматра да је ова ситуација, која се наставила током периода временске надлежности Комисије, изазвала озбиљну неизвесност у вези са њиховом судбином и статусом истраге.

170. У светлу горенаведеног, Комисија закључује да су Л. В. и М. Ђ. трпели тешку патњу током продуженог и дуготрајног временског периода због начина на који су се органи УНМИК-а бавили њиховим жалбама и због њихове немогућности да сазнају шта се десило члановима њихових породица. У том погледу је очигледно да, у било којој

ситуацији, бол особе која мора да живи у неизвесности у вези са судбином несталих чланова своје породице мора бити неподношљив.

171. Из горенаведених разлога, Комисија закључује да је својим поступцима УНМИК допринео болу и душевној патњи Л. В. и М. Ђ, чиме је дошло до повреде члана 3 ЕКЉП.

V. ЗАКЉУЧНИ КОМЕНТАРИ И ПРЕПОРУКЕ

172. У светлу закључака Комисије о овом предмету, Комисија је мишљења да је потребан неки облик накнаде.

173. Комисија напомиње да принудни нестанци и самоволне егзекуције представљају озбиљна кршења људских права која се морају истражити и судски процесуирати под било каквим околностима. Комисија такође напомиње да је УНМИК, као територијална управа на Косову од 1999. године до 2008. године, имао примарну одговорност да ефикасно истражи и кривично гони лица одговорна за убиства, отмице и нестанке у околностима опасним по живот. Његов пропуст да то учини представља даље озбиљно кршење права жртве и њених сродника, поготово права на утврђивање чињеница.

174. Комисија истиче забринутост СПГС-а да су неадекватна средства, поготово на почетку УНМИК-ове мисије, довела до тога да испуњавање УНМИК-ових обавеза у погледу људских права буде тешко достигну.

175. Уобичајено би била одговорност УНМИК-а да предузме одговарајуће мере како би стао на крај запаженом кршењу права и, колико је то могуће, исправио последице истог. Међутим, као што је Комисија претходно напоменула (видети § 27), одговорност УНМИК-а по питању управљања правосуђем на Косову завршила се 9. децембра 2008. године. Стога УНМИК више није у позицији да предузима мере које ће имати директан утицај на истрагу која је још увек на чекању пред ЕУЛЕКС-ом или домаћим надлежним органима. Такође, након проглашења независности од стране Привремених институција самоуправе Косова 17. фебруара 2008. године и касније, ступањем на снагу косовског устава 15. јуна 2008. године, УНМИК је престао да обавља извршне функције на Косову и та чињеница је ограничила његову могућност да пружи пуну и ефикасну репарацију за извршену повреду права, како је то прописано утврђеним начелима међународног права о људским правима.

176. Комисија сматра да ова чињенична ситуација не ослобађа УНМИК од одговорности да исправи, што је могуће више, последице кршења права за која је одговоран.

У погледу жалилаца и предмета, Комисија сматра прикладним да УНМИК:

- У складу са судском праксом Европског суда за људска права у вези са ситуацијама ограничене надлежности државе (видети ЕСЉП [ВВ], *Иласку и остали против Молдавије и Русије*, бр. 48787/99, пресуда од 8. јула 2004, ЕКЉП, 2004-VII, § 333; ЕСЉП, *Ал-Садун и Муфди против Уједињеног Краљевства*, бр. 61498/08, пресуда од 2. марта 2010, § 171; ЕСЉП [ВВ], *Катан и остали против Молдавије и*

Русије, бр. 43370/04, 8252/05 и 18454/06, пресуда од 19. октобра 2012, § 109), мора тежити томе да, уз сва дипломатска средства која су му доступна у односу на ЕУЛЕКС и косовске власти, добије уверавања да ће истраге које се односе на случај који се овом приликом разматра бити настављене у складу са захтевима ефикасне истраге предвиђеним чланом 2, да ће се утврдити околности везане за отмицу и вероватно убиство М. В, и за отмицу и убиство М. Ђ. и Д. С, као и да ће починиоци бити изведени пред лице правде. Жалиоци и/или други блиски сродници треба да буду обавештени о том поступку и да добију увид у релевантну документацију, уколико је потребно;

- Јавно призна, у разумном року, одговорност у вези са пропустом УНМИК-а да адекватно истражи отмицу и вероватно убиство М. В. и отмицу и убиство М. Ђ. и Д. С, као и са патњом и душевним болом које су трпели Л. В. и М. Ђ, и јавно се извини жалиоцима и њиховим породицама у вези са тим;

- Предузме одговарајуће кораке за исплату адекватне надокнаде свим жалиоцима за моралну штету коју су претрпели због УНМИК-овог пропуста да спроведе ефикасну истрагу, као и за патњу и душевну бол које су Л. В. и М. Ђ. претрпели услед понашања УНМИК-а.

Комисија такође сматра да је прикладно да УНМИК:

- У складу са Резолуцијом Генералне скупштине УН-а о „Основним начелима и смерницама у вези са правом на правни лек и репарацију за жртве грубог кршења међународног права које се тиче људских права и озбиљног кршења међународног хуманитарног права“ (А/Res/60/147, 21. март 2006. године), предузме одговарајуће кораке, путем других институција повезаних са УН-ом које раде на Косову, домаћих органа и невладиних организација, ради остваривања потпуног и свеобухватног програма репарације, укључујући реституцију, компензацију, рехабилитацију, сатисфакцију и гаранцију да се тако нешто неће поновити, за жртве из свих заједница које су претрпеле озбиљне повреде људских права током и након сукоба на Косову;

- Предузме одговарајуће кораке код надлежних органа Уједињених нација, укључујући Генералног секретара УН-а, ка додељивању одговарајућих људских и финансијских ресурса како би се осигурало да Уједињене нације увек поштују стандарде међународних људских права, укључујући и ситуације када обављају административне и извршне функције на некој територији, и да обезбеди ефикасно и независно надгледање;

ИЗ ОВИХ РАЗЛОГА,

Комисија, једногласно,

1. ЗАКЉУЧУЈЕ ДА ЈЕ ДОШЛО ДО КРШЕЊА ПРОЦЕДУРАЛНЕ ОБАВЕЗЕ СХОДНО ЧЛАНУ 2 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА;

2. ЗАКЉУЧУЈЕ ДА ПОСТОЈИ КРШЕЊЕ МАТЕРИЈАЛНЕ ОБАВЕЗЕ ИЗ ЧЛАНА 3 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА У ПОГЛЕДУ ЖАЛБИ Л. В. И М. Ђ;

3. ПРЕПОРУЧУЈЕ ДА УНМИК:

- a. ТРАЖИ ОД НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА НА КОСОВУ ДА ПРЕДУЗМУ СВЕ МОГУЋЕ КОРАКЕ КАКО БИ ОСИГУРАЛИ ДА СЕ КРИВИЧНА ИСТРАГА У ВЕЗИ СА ОТМИЦОМ И ВЕРОВАТНИМ УБИСТВОМ М. В. И ОТМИЦОМ И УБИСТВОМ М. Ђ. И Д. С. НАСТАВИ У СКЛАДУ СА ЧЛАНОМ 2 ЕКЉП И ДА ПОЧИНИОЦИ БУДУ ИЗВЕДЕНИ ПРЕД ЛИЦЕ ПРАВДЕ;**
- b. ЈАВНО ПРИЗНА ОДГОВОРНОСТ ЗА СВОЈ ПРОПУСТ ДА СПРОВЕДЕ ЕФИКАСНУ ИСТРАГУ У ВЕЗИ СА ОТМИЦОМ И ВЕРОВАТНИМ УБИСТВОМ М. В. И ОТМИЦОМ И УБИСТВОМ М. Ђ. И Д. С, КАО И ЗА ПАЋУ И ДУШЕВНИ БОЛ КОЈИ СУ ПРЕТРПЕЛИ Л. В. И М. Ђ, И ЈАВНО СЕ ИЗВИНИ ЖАЛИОЦИМА И ЊИХОВИМ ПОРОДИЦАМА;**
- c. ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ КА ИСПЛАТИ АДЕКВАТНЕ НАКНАДЕ ЗА МОРАЛНУ ШТЕТУ У ВЕЗИ СА УСТАНОВЉЕНИМ КРШЕЊИМА ЧЛАНА 2 СВИМ ЖАЛИОЦИМА, И У ВЕЗИ СА УСТАНОВЉЕНИМ КРШЕЊИМА ЧЛАНА 3 ЕКЉП Л. В. И М. Ђ;**
- d. ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ КА ОСТВАРИВАЊУ ПОТПУНОГ И СВЕОБУХВАТНОГ ПРОГРАМА РЕПАРАЦИЈЕ;**
- e. ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ У УЈЕДИЊЕНИМ НАЦИЈАМА КАО ГАРАНЦИЈУ ДА СЕ ИСТА СИТУАЦИЈА НЕЋЕ ПОНОВИТИ;**
- f. ОДМАХ ПРЕДУЗМЕ ЕФИКАСНЕ МЕРЕ ЗА ПРИМЕНУ ПРЕПОРУКА КОМИСИЈЕ И ОБАВЕСТИ ЖАЛИОЦЕ И КОМИСИЈУ О ДАЉЕМ РАЗВОЈУ ОВОГ ПРЕДМЕТА.**

Андреј Антонов
Извршни службеник

Марек Новицки
Председавајући

СКРАЋЕНИЦЕ И АКРОНИМИ

ЦЈКИ – Централна јединица за кривичну истрагу
СГПП – Међународни споразум о грађанским и политичким правима
ОП – Одељење правде
ОЈТ – Окружно јавно тужилаштво
ЕКЉП – Европска конвенција о људским правима
ЕСЉП – Европски суд за људска права
ЕУ – Европска унија
ЕУЛЕКС – Мисија владавине права Европске уније на Косову
СРЈ – Савезна Република Југославија
ХРАП – Саветодавна комисија за људска права
КЉП – Комитет за људска права Уједињених нација
ГШ – Главни штаб
ИАСЉП – Интерамерички суд за људска права
МКНЛ – Међународна комисија за нестала лица
МКЦК – Међународни комитет Црвеног крста
МКТЈ – Међународни кривични трибунал за бившу Југославију
МТ – Међународни тужилац
КФОР – Међународне безбедносне снаге (обично познате као косовске снаге)
ОВК – Ослободилачка војска Косова
ЈНЛ – Јединица за нестала лица
МУП – Министарство унутрашњих послова Републике Србије
НАТО – Северно-атлантски споразумни савез
КНЛСМ – Канцеларија за нестала лица и судску медицину
ОЕБС – Организација за европску безбедност и сарадњу
РИЈ – Регионална истражна јединица
СПГС – Специјални представник Генералног секретара
СТРК – Специјално тужилаштво ЕУЛЕКС-а
УН – Уједињене нације
УНХЦР – Високи комесар Уједињених нација за избеглице
УНМИК – Привремена административна мисија Уједињених нација на Косову
КПИЖ – Комисија за проналажење и идентификацију жртава
ЈИРЗ – Јединица за истрагу ратних злочина